

Møte for lukkede dører, Stortinget 5. mars 1934

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 5. mars 1934 kl. 17.

President: Nygaardsvold.

Dagsorden:

1. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om undlatelse av å sette i kraft visse tollforhøielser (Innst. S.A.)
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckels redegjørelse om utenrikspolitiske spørsmål av 2 februar 1934. (Innst. S.B.)
3. Referat.

Efter forslag av presidenten besluttetes enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer, samt ekspedisjonschef Ohlandt, byråchef Aamodt, utenriksråden, handelsråd Smith og sekretær Kolstad gis adgang til møtet.

Sak nr. 1.

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om undlatelse av å sette i kraft visse tollforhøielser (Innst. S.A.).

Alvestad (komiteens ordfører): Siden innstillingen er avgitt, er der kommet en skrivelse fra utenriksdepartementet, som jeg tror det er riktigst å referere. Utenriksdepartementets skrivelse av 1 mars lyder slik:

"Stortingets Finans- og Tollkomite, Stortinget.

Utenriksdepartementet har gjort sig bekjent med hemmelig innstilling S.A. fra Finans- og Tollkomiteen om undlatelse av å sette i kraft visse tollforhøielser. Departementet har merket sig komiteens innstilling til Stortinget om en øieblikkelig iverksettelse av enkelte av de foreslåtte tollforhøielser (samt forlengelse av sesongtollen for tomater) og dens henstilling til regjeringen ved tolltariffens forberedelse i år på ny å opta spørsmålet om de øvrige tollforhøielser til fornyet behandling, samt den til regjeringen gitte bemyndigelse om straks å iverksette de foranstaltninger som finnes påkrevet for å beskytte norsk produksjon mot skadelig konkurranse.

I anledning av at komiteens flertall sees å ha foreslått tollforhøielse iverksatt for så vidt angår tøisko med gummisåler, samtidig som det har avgitt uttalelse om ønskeligheten av innførelse av importregulering for følgende varesorter: gummisko, snesko, gummistøvler, kalosjer, fjær og

dun og fajanse, går nærværende departementet ut fra at komiteflertallets mening hermed ikke er å foreslå såvel tollforhøielse som importregulering for tøisko med gummisåler, da dette i så fall vilde stride imot den politikk som Norge alltid hittil har ført og sterkt fremholdt like overfor utlandet at importregulering og tollforhøielse ikke må iverksettes samtidig for en og samme vare.

Hvad angår foranstaltninger til beskyttelse av den norske produksjon av disse tøisko, vilde efter nærværende departements mening også her et importforbud med adgang til dispensasjoner være å foretrekke fremfor tollforhøielse. Et importforbud vil, som erfaringen har vist, være et mere effektivt beskyttelsesmiddel mot masseimport av billig produserte varer enn en tollforhøielse, samtidig som det vil åpne myndighetene adgang til å regulere innførselen. Virkningen av en tollforhøielse for tøisko med gummisåler kan bli at importen fra Sverige blir stoppet, uten at det, som hensikten er, lykkes å stanse innførselen av det billig produserte japanske gummiskotøi. Den herværende svenske legasjon har da også underhånden henstillet til utenriksdepartementet, dersom vedtagelse av beskyttelsesforanstaltninger er uundgåelig, at den foreslåtte tollforhøielse blir erstattet av et importforbud med adgang til dispensasjoner."

I anledning av denne skrivelse vil jeg med en gang få lov å opplyse, at når det gjelder de omhandlede tøisko med gummisåler, så foreslår komiteflertallet i innstillingen at den toll som Stortinget vedtok den 29 juni 1933, skal iverksettes, og det samme flertall med tilslutning av Braadland foreslår at importbegrensning skal gjennomføres for den samme vare. Det er bare en sproglig lapsus når det i innstillingen står "gummisko" istedet for "tøisko med gummisåler", som er den betegnelse som før øvrig er brukt her.

Den foreliggende sak bør sees fra minst to sider, først og fremst ut fra den konstitusjonelle eller den rent formelle, og dessuten ut fra et handelspolitisk synspunkt. Konstitusjonelt kan der reises ganske sterke innvendinger mot regjeringen, fordi den helt har undlatt å sette ut i livet Stortingets beslutning om disse tollforhøielser. Grunnlovens § 75 fastslår jo, at det er Stortinget alene som fastsetter skatter, toll og andre byrder, og regjeringen kan ut fra et konstitusjonelt standpunkt ikke gjøre noen forandringer i Stortingets avgjørelser på disse områder. Riktignok har grunnlovens § 17 en bestemmelse om rett for regjeringen til å sette ut av kraft lover og forordninger, men den nuværende regjering har ikke på dette område fulgt lovens anvisning, så den vei har ikke regjeringen gått. Det er derfor konstitusjonelt sett et noe betenkelig skritt regjeringen har tatt ved å undlate å sette i kraft disse tollforhøielser, og de grunner som fra regjeringens side er anført mot å sette disse tollforhøielser i kraft, er efter min mening neppe fyldestgjørende nok. - De handelspolitiske hensyn må nødvendigvis veie tungt for enhver regjering, og når regjeringen påberoper sig disse ting, må det selvfølgelig tillegges adskillig vekt, men disse hensyn får da vike for vårt lands lover og for

grunnloven. Jeg skal imidlertid ikke fortape meg i disse mere formelle betraktninger om den konstitusjonelle side ved saken. Riksrett er det jo ingen som forlanger over regjeringen fordi den har undlatt dette, og da kan man vel ialfall efter omstendighetene - om de har forsyndet sig her - innstille regjeringen til benådning for de forsyndelser eller lovbrudd som er begått på dette område. Men regjeringens standpunkt om intet tollpålegg å iverksette er både ukonstitusjonelt og lite holdbart, og det har derfor heller ikke fått noen sterk tilslutning i den komiteinnstilling som foreligger. Men jeg vil legge til at det har vært mig maktpåliggende i denne innstilling å trekke frem både alle de momenter og grunner som regjeringen her påberoper sig, og det som senere er oplyst i saken som taler til fordel for den stilling regjeringen har tatt i disse spørsmål. Vi har prøvd å behandle saken ut fra strengt saklige hensyn og søkt å legge frem alle de argumenter som regjeringen kan påberope sig, likesom de argumenter som ellers taler til fordel for regjeringens handlemåte i det hele.

De handelspolitiske forhold som er påberopt, er naturligvis tungt veiende, og det er nettop de handelspolitiske forhold ute i verden og hensynet til den store arbeidsløshet her i vårt land som har vært avgjørende for den flertallsinnstilling som foreligger i denne sak. Den nasjonale selvforsyningslinje må på grunn av forholdene og utviklingen nu ofres en større oppmerksomhet enn før. Jeg er klar over at for et lite land som vårt vil en vidtdreven selvforsyningspolitikk være en politikk som man må behandle med den største varsomhet. Vi er jo sterkt avhengig av vår eksport, såvel på fiskeriets-, industriens som landbrukets område, og derfor må ethvert skritt hvor vi søker å underbygge vårt lands selvforsyning, ikke settes ut i livet uten efter en grundig undersøkelse og overveielse. Vårt lands store skibsfartsinteresser understreker naturligvis enn tydeligere at den slags hensyn må veie tungt. Men det vil på den annen side være uriktig og noe av en selvoppgivelsespolitikk å stå helt passive. Og især i tider som disse, da store nasjoner som f.eks. Storbritannia, der før har ført en liberal handelspolitikk, nu er gått over til proteksjonisme og over til tollbeskyttelser, som ofte virker rent prohibitivt, - i slike tider må også vårt land treffe de foranstaltninger som er nødvendige, så at vårt jordbruk og våre viktigste og største industrier ikke ødelegges av skadelig konkurranse. Den handelspolitiske struktur har forandret sig så sterkt i de siste år, at man er nødt til å ta hensyn til disse nye tingenes tilstande. Meninger og metoder som før var brukelige, er nu ikke brukelige. Og hvis man vil berge sig gjennom vanskelighetene, må man se den sannhet i øinene. Det er ialfall de ting som har vært avgjørende for min stilling til denne sak og den foreliggende innstilling. Arbeiderpartiets stilling vil i disse tider mere enn før bygge på den innstilling at landets arbeidskraft må beskyttes mot skadelig og ødeleggende konkurranse på alle områder. Vi har dermed ikke opgitt vårt prinsipielle syn på de tollpolitiske områder. Det er sikkert nu som før det som er det beste for land og folk, og derfor vil man så snart som tidene tillater det, fortsette arbeidet med å lette tollbyrdene for det forbrukende folk. Vi mener at det er ingen saliggjørelse å fordyre folkets daglige behov ved øket toll eller ved en avstengningspolitikk, som før eller senere vil sprengte sig selv. Vårt lands næringsliv kan ikke i lengden bestå og utvikle sig på det grunnlag.

Det som nu dikterer vår stilling, er forholdene først og fremst i andre land. Det tvinger alle uansett prinispiell opfatning på dette område, til å innta en annen stilling enn før. Det er i rent selvforsvar at man blir nødt til å gjøre det. Så lenge en del av våre viktigste handelsforbindelser var frie og handelspolitisk stod uten de stengsler som er idag, kunde vårt land med fordel stille sig imøtekommende og føre en liberal politikk. Nu er stillingen imidlertid en annen. Vi kan ikke lukke øinene for det, og vi må på dette område være våkne, hvis ikke store deler av vårt lands næringsliv skal bli skadelidende eller kanskje endog lide havari.

Hvad de handelspolitiske forhold for øvrig og den foreliggende innstilling angår, så vil jeg begynne med å peke på, at det forbehold som Stortinget tok ved sin beslutning den 29 juni 1933, som finnes inntatt såvel i proposisjonen som i spissen for innstillingen, gikk ikke ut på en bemyndigelse til regjeringen om å utsette tollforhøielsene hvis der inntraff forandrede forhold ute i verden. Hadde den gjort det, vilde saken vært grei for regjeringen. Når der er tale om forandrede forhold, vil jeg for min part si, at i virkeligheten foreligger det ikke andre opplysninger enn de som stort sett var forutsatt eller kjent da Stortinget vedtok sin beslutning om disse tollforhøielser ifjor. Ser man på Oslo-maktene f.eks., så hevder Sverige underhånden at det er et brudd på avtalen å forhøie tollen på gummisko eller tøisko med gummi. Men det mener jeg neppe kan påberopes så lang tid efterat det formentlige løfte er gitt. Danmark har jo tatt meget vidtgående forbehold like overfor tollhvilen, og dette land har dessuten en valutatilddeling som virker mere eller mindre stengende. Like overfor Danmark kan det kanskje være på sin plass å opplyse om at Norges handelsbalanse i det siste år har utviklet sig i Norges favør. Vår utførsel til Danmark er steget fra 18 841 000 kroner i 1931 til 25 028 000 kroner i 1932. I samme tidsrum har innførselen fra Danmark sunket fra 69 785 000 kroner til 33 980 000 kroner. Som man ser en ganske heldig utvikling for Norge. Med Belgia har man opnådd en positiv innrømmelse for kryssfinér, som jeg tillegger adskillig vekt og betydning, og derfor har jeg ikke kunnet slutte mig til det forslag som hr. Moseid og hr. Braadland har bebudet at de vil opta for gummiringer og ytterdekker til biler. Hvad de andre land angår, har Japan et

innførselsoverskudd i Norges favør på 11-12 millioner kroner, og Tyskland har øket sin import fra Norge bl.a. av smør, - man har ifjor innført 50 000 kg. smør, en betydelig økning fra før. Finnland har også innførselsoverskudd i Norges favør. I den redegjørelse som utenriksdepartementet på anmodning av komiteen har sendt Stortingets medlemmer, har det i sine tilleggsbemerkinger til proposisjonen nærmere redegjort for disse ting, og jeg kan innskrenke mig til å henvise til denne tilleggsredegjørelse. For 3 av de ifjor vedtatte tollforhøielser er der ikke kommet noen innvendinger, og derfor er komiteen enstemmig om å sette disse i kraft straks. Likeledes gjelder det anmerkningen om tomater. Om disse 4 poster er komiteen enstemmig.

Under behandlingen av denne sak har komiteen også drøftet spørsmålet om innførelse av importregulering for enkelte varesorter for å beskytte norsk arbeide og produksjon mot dumping eller lignende skadelig konkurransen. Resultatet av disse overveielser er at komiteen har sluttet sig til den opfatning at en slik importbegrensning er nødvendig. Men hele komiteen er helt

enig i den betraktning som mindretallet gjør gjeldende, at en importregulering ikke er noe ønskelig middel å anvende. Det er et av avstengningspolitikkenes nye og sørgelige utslag; men den kan også for oss bli nødvendig å ty til i tilfelle hvor en unaturlig stor import til unaturlig lave priser truer norsk produksjon. Utenriksdepartementet har også gitt uttrykk for at importregulering er anvendelig som beskyttelsesmiddel, og man bør her under denne saks behandling få nærmere presisert hvordan regjeringen tenker på å iverksette den bebudede importregulering. Når flertallet foruten disse ting også foreslår at tøisko med gummisåler både skal ha det ifjor besluttede tolltillegg og komme inn under importreguleringen, er det fordi vi mener at en importregulering, gjennomført slik som den ærede stats- og utenriksminister har forklart mig, efter vår mening ikke er tilstrekkelig til å beskytte den innenlandske produksjon på dette område. Forholdet er, at i årets to første måneder har der vært en voldsom innførsel av disse varer til vårt land, særlig fra Sverige og Japan. En importregulering på den av regjeringen antydde måte er derfor ikke nok til å bremse denne import, som foruten fra nevnte land også foregår fra særlig Polen, Tyskland og Finland, til priser som ligger meget lavt. Der er således offerert sko fra Finland til kr. 1,75 pr. par og fra Tyskland til 85 pfennig pr. par. Tollen på disse sko er ikke urimelig lav før, det skal jeg villig innrømme, men den forhøielse Stortinget vedtok ifjor, var heller ikke urimelig i forhold til hvad de fleste andre land har på disse varer. Før man fikk den norske fabrikk, Askim gummivarefabrikk, i 90-årene, var det vesentlig svenskene som hadde importen av disse produkter til vårt land. I Sverige er tollen på disse gummisko omtrent den samme som i Norge; de har en toll av kr. 1,20 pr. kg. for kalosjer og kr. 1,50 pr. kg. for annet gummifottøi. I Norge er tollen som bekjent kr. 1,44 med tilleggene. I Danmark er forholdet det, at der må skaffes bevilling gjennom valutacentralen, og importen er meget sterkt begrenset ved kontingentering, der er praktisk talt importforbud. Svenskene har også tatt konsekvensen av det og har bygget en filialfabrikk i Danmark. I Tyskland er tollen kr. 2,10 pr. kilo for gummi sjøstøvler og tyngre varer og kr. 3,10 for annet gummifottøi. Tyskerne har de restriksjoner at tilgodehavender kan ikke fås ut uten mot varebytte. Der er således praktisk talt importforbud, og svenskene har også sin filialfabrikk i Hamburg. I Frankrike er tollen fra 12 til 24 francs pr. par, det er nærmest prohibitive satser. Og i England er tollen fra 4 shillings pr. par for voksne og ned til 2 shillings for mindre størrelser. Slik kunde jeg regne op land efter land, og derved bevise at de har høiere toll enn det vil bli i Norge, selv om man gjennomfører det tolltillegg som blev vedtatt ifjor. I Finland har man 16 finske mark for kalosjer, 20 finske mark for gummistøvler og sokker og 48 finske mark pr. kilo for tekstilskotøi med gummisåler, altså det som vi særlig her er interessert i. Når den norske fabrikk har kunnet holde sine konkurrenter stangen før, skyldes det at fabrikk, som er fullt ut konkurransedyktig like overfor denslags, kunde ha møtt med de mottrekk som er almindelige. I det tilfelle at utlendinger ødela prisene på det norske marked ved å kaste inn større kvanta til drepene priser, kunde den norske fabrikk tatt repressalier på de utenlandske markeder hvor vedkommende eksportør, som ødela det norske marked, hadde sine priser og sine interesser å vareta. Men nu er de markeder stengt,

eksportmuligheter eksisterer praktisk talt ikke for de norske gummifabrikker på grunn av restriksjonene i andre land. Det er således betegnende å se opgavene over eksporten av gummifottøi fra Norge i årene 1928 til og med 1932/33. Mens vi i 1929 hadde en eksport representerende kr. 2 109 734, gikk vår eksport i 1932 ned i kr. 907 748, og ifjor gikk den ned til bare en tredjepart av hvad den var i 1932, til en eksportverdi av kr. 301 000. Det vil si at eksporten er gått ned, så den nærmer sig sterkt nullpunktet. Det gjelder her en forholdsvis stor norsk bedrift, som har en 12-1500 arbeidere i hele sin samlede produksjon, og denne produksjon av tøiskotøi med gummisåler skaffer atter igjen beskjefligelse for andre arbeidere, f.eks. i tekstilindustrien. Lerretsduk til fremstilling av tøiskotøi kjøpes praktisk talt utelukkende fra norske fabrikker. Jeg har en oppgave her over hvad denne fabrikk har brukt av norske tekstilvarer, særlig fra Halden, og det viser sig at den ifjor fra 6 februar til 6 juli brukte for over en kvart million, eller nøyaktig 257 000 kroner, utgjørende 245 000 meter lerretsduk til dette gummiskotøi bare ved Askimfabrikken. Dessuten brukte man i Mjøndalen for 95 600 kroner. Det viser tydeligere enn noe annet, at her gjelder det en industri som skaper og skaffer mange arbeidsmuligheter i landet. Flertallet har derfor ment at det er riktig å innby Stortinget til, foruten å beslutte at den toll som før er vedtatt blir satt i kraft, samtidig uttrykkelig å forutsette at importbegrensning gjennomføres også for denne varesort.

Jeg har villet gi disse opplysninger for dermed også med en gang å ha redegjort for såvel innstillingen som for flertallets standpunkt i denne sak. De øvrige tollforhøielser, som komiteen mener bør utsettes og ikke settes i kraft nu, forutsetter hele komiteen blir tatt op til behandling under årets tolltariffrevisjon. Jeg vil med den begrunnelse jeg her har gitt, få lov til å anbefale komiteens innstilling.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg skal først ta litt av det som man kan kalle den konstitusjonelle side av spørsmålet. Der uttaler komiteen at det er "meget betenkelig at regjeringen helt har undlatt å sette Stortingets beslutninger i kraft." Men lenger nede sier komiteen at den meget vel forstår "regjeringens vanskelige stilling og at de handelspolitiske hensyn for den måtte veie tungt." Efter min mening vilde regjeringen her ha begått en meget stor pliktforsømmelse, hvis den ikke hadde lagt dette spørsmål på ny frem for Stortinget. Og det viser sig jo også at det har vært riktig; for komiteen har tatt ganske sterkt hensyn til regjeringens betenkeligheter, både ved den måte hvorpå forslaget er omformet, og også ved det som komiteen selv sier, at den har tatt med bare de satser "som ikke i særlig grad har støtt på vanskeligheter." Også komiteen har derfor ment at den som regjeringen måtte ta hensyn til de vanskeligheter som var opstått. Så sier komiteen videre med hensyn til de handelspolitiske hensyn, som den mener måtte veie tungt for regjeringen, at "denne side av saken må Stortinget forutsettes å ha tatt i betraktning da beslutningen blev fattet." Nei, det er en feil slutning av komiteen, det er feil å si dette, for Stortinget kunde likeså litt som regjeringen dengang ta hensyn til de vanskeligheter som opstod bakefter. Det er jo i virkeligheten inntrådt en ganske ny situasjon, anderledes enn den som var til stede i høst, da disse beslutninger

blev fattet. Og når det sies at regjeringen ikke burde ha tatt hensyn til dette, så glemmer man en meget viktig ting i vår tollpolitikk, som binder ikke alene regjeringen, men også Stortinget, og det er Oslokonvensjonen. Det er ikke bare regjeringen som er bundet til Oslokonvensjonen, det er det samlede Storting. Så lenge Oslokonvensjonen eksisterer, er enhver regjering nødt til å ta hensyn til den, og Oslokonvensjonen forutsetter at før en tollsats trer i kraft, skal Oslokonvensjonens makter få rummelig tid til å gjøre sig bekjent med det nye tollforslag og komme med sine motforestillinger. Derfor er det at regjeringen, når den går til endringer i tolltariffen, er nødt til alltid å meddele de endringer som den foreslår, til Oslomaktene, og ta de hensyn til de innvendinger som måtte fremkomme fra dem, som den finner nødvendig, slik at når tolltariffen kommer til Stortinget, er den side av saken ferdig, Oslomaktene har fått anledning til å uttale sig, og der er tatt de hensyn til Oslomaktene som regjeringen finner nødvendig og riktig. Så kommer Stortingets behandling. Hvis Stortinget vedtar andre endringer, så kan de endringer, for så vidt det ikke er endringer som uten videre kan offentliggjøres som beslutninger, ikke tre i kraft før Oslomaktene har fått anledning til å uttale sig om dem. Derfor må, da tollforhøielser som regel ikke må bekjentgjøres før de trer i kraft, de beslutninger av Stortinget som forandrer tariffen, holdes hemmelige til Oslomaktene har fått anledning til å uttale sig. Hvis da Oslomaktens innvendinger er så sterke, så tungtveiende, at regjeringen mener der bør tas hensyn til dem på grunn av vårt lands interesser, så må saken på ny frem for Stortinget. Men hvis da Stortinget ikke sitter sammen, slik som tilfellet var nu, så bør saken, hvis regjeringen tillegger den så stor vekt, utstå til Stortinget trer sammen igjen. Og det er i virkeligheten tilfellet her.

Det er også en ting til som man må være opmerksom på. Når komiteen sier at det må forutsettes at Stortinget kjente til disse ting allerede i sommer, så er det en ting som Stortinget slett ikke kunde kjenne til, og det er statistikken av 1933. Statistikken av 1933 kjenner Stortinget til idag, og den statistikk viser et forhold til Oslomaktene som gjør det ytterst betenkelig å foreta skritt overfor disse, som kan svekke det gode handelspolitiske forhold. Det er nemlig ikke ganske som hr. Alvestad sa, at det å være aktiv og være sterk i tollpolitikk eller handelspolitikk, det betyr at vi skal legge på tollsatsene. Nei, det å være aktiv i tollpolitikk, det er ofte slik at man må være listig som slangen og enfoldig som duen, og aktivitet kan bestå i at man søker tollsatsene nedsatt, hvis vi tjener på det. Og nettop forholdet til Oslomaktene skulde tale et sterkt sprog i så henseende, for hvad viser forholdet til disse viktige kunder? Det viser at i de siste år har vi ved den politikk som hr. Alvestad mener er en ikke aktiv politikk, - ved denne vennskapelige politikk, la mig bruke det uttrykk - en vennskapelig politikk vi kan si vi har arvet efter våre forgjengere, og som vi har fortsatt på samme måte som dem, forbedret vår handelsbalanse ganske betydelig med samtlige disse makter. Vi har direkte tjent på ikke å være "aktive", som det kalles. Og det er ingen liten fortjeneste, for disse kunder er store avtagere av de varer vi helst vil ha ut.

Her tales så ofte om - og det er det som synes å gjøre det mest nærliggende inntrykk her i Stortinget, i tollkomiteen

- at det er de enkelte industrier som skal beskyttes. Hvor mange mann kan få øket arbeide, spør man, hvis vi går til en tollbeskyttelse? Så sier man: Jo, så og så mange mann kan få arbeide, derfor må vi beskytte den industri. Men man tenker ikke alltid på at denne økning av mannskapet i den enkelte eller i flere industrier kan opveies ved tap, ikke direkte for industrien, men for de tusener av småfolk som arbeider langs hele vår kyst. Vi hadde jo her forleden dag 3 interpellasjoner om fiskeforholdene og fiskernes vanskelige stilling. Men vet ikke alle at fiskernes vanskelige stilling i høieste grad henger sammen med markedene ute, med eksportmulighetene ute? Forstår man ikke at å vanskeliggjøre disse markeder, også når det skjer ved "aktive" skritt, er en av de verste ting som kan skje i handelspolitikken idag, og hvis vi ved å undgå "aktive" skritt kan bevare eller utvide disse markeder, så gjør vi en stor tjeneste for norsk handelspolitikk idag. Hvorledes er nu stillingen til disse Oslomakter? I de hemmelige tilleggsbemerkninger fra utenriksdepartementet som er sendt til Stortinget, foreligger en del meget talende og gode tall. Sverige f.eks. innførte i 1933 for kr. 1 600 000 fersk fisk, for kr. 386 000 fersk sild, for kr. 3 700 000 salt sild, for kr. 178 000 saltet fisk, for kr. 853 000 tørrfisk, for kr. 252 000 reker og for kr. 114 000 hummer - til sammen en norsk eksport av fisk til Sverige på kr. 7 233 000, mens vi fra Sverige i fiskevarer, når undtas den makrell som bringes i land i Sørnorge, ikke innførte for mere enn kr. 290 000. Forstår man da, hvad dette marked betyr for oss, hvor det gjelder en av de artikler som vi i disse tider helst vil ha ut? Og ser man da på den samlede stilling i vårt handelspolitiske forhold til Sverige, så viser det sig, at vår handelsbalanse vinner frem til fordel for oss og til skade for Sverige for hvert år som går. Det heter på side 4 at statistikken for 1933 viser en ikke ubetydelig fremgang i Norges eksport til Sverige, idet den er gått op fra kr. 31,6 millioner i 1932 til kr. 36,7 millioner i 1933, og samtidig har importen av svenske varer til Norge avtatt ytterligere fra 58 millioner til 56 millioner, slik at det importoverskudd som i 1931 utgjorde 58 millioner i Sveriges favør, i 1932 26,6 millioner, er gått ned til 19,4 millioner. Og for Danmarks vedkommende møter oss ganske det samme billede, og når vi vet at Danmark er en av de største mottagere av norsk kvelstoff - et enkelt eksportnummer, hvor vi kan rammes uhyre sterkt - så kan enhver forstå at denne tale om aktiv politikk er en farlig tale, når det gjelder disse forhold. For Danmarks vedkommende var der i 1933 en forskjell til gunst for Danmark av bare 8,8 millioner, mens i 1930 importoverskuddet til fordel for Danmark var 37,2 og i 1931 hele 50,9 millioner. Merker man ikke utviklingen til fordel for oss? Er der ikke all grunn til å søke å opprettholde denne gunstige utvikling og styrke den? Også for de øvrige Oslomaktens vedkommende er forholdene og utviklingen ganske den samme. Når det gjelder Finland f.eks., hvor vi er på den heldige side, der er importoverskuddet i Norges favør steget til 4,5 millioner i 1933 mot 1,2 millioner i 1932. Og kommer vi da til Holland og Belgia - det er også ganske betydelige kunder, i det hele tatt er Oslomaktene av våre større kunder - så er overfor Holland importoverskuddet, som var 9,6 millioner i 1932, redusert til 3,6 i 1933. Dette er Oslomaktene - det er de makter med hvem vi har kunnet konferere og drøfte spørsmålet; men også utenfor disse makter ligger, særlig i Centraleuropa, en hel rekke av stater, hvor vi hvert eneste år i

den siste tid har kunnet utvikle vår eksport og nedsette vår import, det vil si skape gunstigere handelsbalanse, og hvor ethvert skritt, som kan gjøre stemningen, mentaliteten, dårligere mellom landene, uvegerlig vil skade de store interesser vi her taler om.

Ser vi i det hele tatt på vår handelspolitiske stilling idag - og det kan være ganske nødvendig å gjøre det, ikke minst i tider som disse, hvor fra så mange hold ideer kommer op om helt nye linjer i vår handelspolitikk - så finner vi, hvis vi tar det statistiske centralbyrås opplysninger, bygget på Folkeforbundets månedsstatistikk for februar i år, et overmåte interessant bilde for Norges vedkommende. Etter denne sammenstilling utgjorde verdenshandelen, regnet i gullvaluta, i 1933 35,1, når verdenshandelen i 1929 settes til 100. For et forferdende tall! Så stor er nedgangen under den moderne tids "aktive" handelspolitikk: Fra 100 i 1929 til 35 i år. Men hvorledes står nu Norge her? Norge står med det høie tall 46, og et så pass høit tall som Norge har meget få land, og av de land som vi kan sammenligne oss med - Sverige, Danmark, England - er stillingen gunstigst for Norge. I Sverige var tallet således 38,2, i Danmark 39,6 og i England 34,3, mens vi hadde tallet 46, og både Tyskland, Frankrike, Nederlandene og Schweiz ligger under 40-tallet. Regner vi landets egen valuta, altså ikke gullvalutaen, er stillingen også relativt gunstig for Norge. Tallet for 1933 er 74 når det for 1929 settes til 100. I Danmark var tallet bare 71,2, i Sverige 59,5 og i England 50,4. Vi må til land som Japan, Australia og Syd-Afrika for å komme til land, hvor handelen i forhold til før-krisetiden ligger bedre enn i Norge. Dette er den tallmessige måling av vår handelspolitikk, og de resultater vi har nådd til gjennom den politikk som begge de siste regjeringer har ført, og derfor er den nuværende regjering så engstelig for å snu over på en annen linje, som kanskje ikke kan føre oss så godt fremover eller oprettholde en så god stilling som den vi står i idag.

Dette være mine almindelige betraktninger til innstillingen. Det vil jo i grunnen av det jeg her har sagt, forstås, at jeg ikke hilser innstillingen med noen særlig glede, til tross for de hensyn som den jo har tatt også til den nye stilling. Der er ganske særlig ett punkt som jeg fester mig ved, det er forhøielsen fra kr. 0,80 til 1,20 for tøisko med såler av gummielastikum, hvor jeg tror det er galt å gå til en forhøielse. Det har nettop vært et av de punkter som Oslomaktene har gjort ganske sterke innvendinger mot, og det er også et av de punkter hvor vi må vente adskillig motstand, adskillige protester, om ikke det som verre er, også fra makter som er utenfor Oslomaktene, når de nu blir kjent med denne tollforhøielse. Men vel, den står i og for sig isolert, og vi får prøve å kjempe den igjennem, vi får prøve å opplyse om at her er så stort undersalg av japanske sko at vi er nødt til å gå til denne tollforhøielse. Dertil vil jo Sverige utvilsomt svare: Men vi selger ikke japanske sko, vi selger våre egne fabrikata, og vi dumper ikke like overfor norsk industri - hvilket de kan bevise gjennom tall og priser. Men vel, vi får prøve det hvis det blir Stortingets beslutning. Jeg vil fraråde at man vedtar dette punkt 2. Det er ikke fordi jeg ikke er med på en viss ekstra beskyttelse av disse tøisko, for det er jeg med på, og det har jeg også nevnt og pekt på underhånden og gjennom den skrivelse vi har sendt komiteen, men jeg vilde gjerne at beskyttelsen av disse tøisko skulde skje gjennom importregulering. Begge deler er virkelig å gi denne fabrikk både i pose og sekk, og uten nødvendighet. Fabrikkens

innehaver, hr. Røwde, som jeg har talt med, sa at han er fullt tilfreds med importregulering, men naturligvis - han vil helst ha begge deler, men han er fullt tilfreds med importregulering, og lengere enn å gjøre denne fabrikk tilfreds behøver da virkelig ikke vi å gå, når det å gå lengere kan vanskeliggjøre forholdet til våre beste kunder, som kjøper de varer vi helst vil ha ut.

Hvad nu de øvrige forhøielser angår, er jeg enig med komiteen i at de for kurver, og klæsroller og vridde, kortlenkede kjettinger er av underordnet betydning. Jeg synes de er av så underordnet betydning, at det var rimelig de hadde stått til tolltariffen blir behandlet ivår. Men vel, jeg tillegger ikke det stor betydning, og heller ikke denne sesongtoll for tomater, skjønt den visselig fra Hollands side vil møte en viss innvending. Det er disse tøisko med såler av gummi-elastikum, hvorom min interesse konsentrerer sig. Det gleder mig å se at også den tidligere utenriksminister er imot dette, og det er jo også i full overensstemmelse med den politikk han selv som utenriksminister har drevet. - Hvis altså dette punkt 2 ikke bifalles av Stortinget, vil regjeringen straks gå til de nødvendige importreguleringer for disse tøiskos vedkommende. De importreguleringer vil ha den store fordel, at vi ved dem ikke rammer det som må kalles for den lojale import, som vi ikke må motsette oss. Den lojale import er en god ting å ha for et land. Den skaffer billige og gode varer. Og fremfor alt gjelder dette Sverige. Vi må opprettholde en importkvote som svarer til det som er vedkommende lands normale import. Det vil også ha den fordel like overfor Japan, at Japan ikke kan føle sig spesielt rammet av dette skritt. Vi snakket nettop idag i et møte vi hadde i utenrikskomiteen, om ønskeligheten av å holde oppe vår representasjon i Japan på grunn av våre store interesser der. For saken er jo den, at for Japans vedkommende er forholdet det, at vi eksporterer til Japan mange ganger det vi importerer fra Japan - ennu ialfall, og dertil kommer vår skibsfarts store interesser på Japan. En importregulering vil være fullt tilfredsstillende, og den vil fremdeles også ha den fordel at den noe hodekuls import, som har funnet sted i de siste dager på grunn av indiskresjon omkring disse tollspørsmål, vil kunne reguleres inn i årets kontingent og derigjennem tas hensyn til. Nu kan man si at det vil skje hvis man går til begge deler; men jeg vil be Stortinget om ikke å gå til begge deler, for det å gå så langt vil, som vi har sagt i denne skrivelse, svekke enhver regjerings hele arbeide med vår handelspolitikk. Husk på at kontingentpolitikken er blitt den almindelige nu næsten over alt. Hver gang utlandet forsøker eller kommer med forslag om at de til kontingenten også vil forhøie tollen, protesterer vi, og så peker vi på oss selv, at dette gjør vi ikke. Gjør vi det nu, selv om det er bare i dette ene tilfelle, er vi lammet i vår argumentasjon like overfor utlandet, hvor det gjelder disse viktige spørsmål, så jeg vil be Stortinget om ikke å gå til begge deler, således at hvis Stortinget vedtar punkt 2 i den form det står her, faller importregulering for denne artikkel vekk, men forkaster det punkt 2 her, så skjer der importregulering.

For øvrig har jeg ikke meget å si til de satser, for hvilke komiteen antyder importregulering. Kun på ett punkt er det en ny opplysning som er av den art at importregulering for vedkommende artikkel av sig selv vil falle bort, og det er en skrivelse som jeg fikk fra Utenriksdepartementet nettop før jeg gikk her ned.

Sendemann Kauffmann har ringt handelsråden op og meddelt han følgende, som han bad snarest mulig la statsministeren vite:

"Direktør Lange i Nordisk Fjærfabrik, Esbjerg, og direktør Bjørnson i Norsk Fjærfabrik A/S er under et møte som nettop har funnet sted i Esbjerg, blitt enig om en ordning som helt ut tilfredsstillende begge parter, således at importregulering her i landet ikke er nødvendig. Sendemann Kauffmann kjente ikke til detaljene, men herr Bjørnson som ankommer iaften med utenlandstoget, vil formodentlig straks sette sig i forbindelse med Statsministeren."

- Det er en overmåte gledelig meddelelse, for det er jo nettop der hvor en del av den nærmeste fremtid for Osломaktene ligger: det er ikke minst på industriens område å søke et praktisk samarbeide, og jeg vilde ønske at et sådant praktisk samarbeide også kunde søkes og finnes mellom de store gummifabrikker som det her gjelder på begge sider av kjølen.

Jeg slutter med dette. Jeg håper at man av det jeg har sagt, har fått et inntrykk av hvor vanskelig handelspolitikk er å drive i disse dager, og hvor forsiktig og varsom man skal være for ikke å foreta skritt som kan virke som rene tilbakeslag på den utvikling vi hittil har gjennomgått, og som i det store og hele tatt må sies å være gledelig. Vi har ikke alene oprettholdt vår stilling i den internasjonale handel, sammenlignet med øvrige europeiske land, vi står bedre og jeg vilde svært nødig at det forhold skulde forrykkes. Men enhver som kjenner til internasjonale forhandlinger idag, vet hvor lite det skal til, hvor ofte latterlig lite det skal til for å bringe en misstemning til stede, som ødelegger det som man har arbeidet op.

Presidenten: Der er inntegnet en rekke talere, og presidenten vil foreslå at tiden for de talere som herefter tegner sig, settes til 2 minutter.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Moseid: Det er en overmåte vanskelig situasjon Stortinget er stillet overfor ved behandlingen av denne sak. Som bekjent dreier det sig her ikke om ordinær tollbehandling, slik som Stortinget er vant til hvert år, men det dreier sig her om den høist ekstraordinære, ja, enestående situasjon, at regjeringen har undlatt å sette i kraft de stortingsbeslutninger som blev fattet på dette område ifjor, efterat det var bragt på det rene at overenskomsten om tollhvile ikke var til hinder for å sette stortingsbeslutningen i kraft. Som bekjent for dem som var til stede under sakens behandling ifjor, foregikk der foran voteringen over disse spørsmål en diskusjon i Stortinget om hvorvidt tollhvilen var til hinder for de meget moderate tollforhøielser som her blev vedtatt av Stortinget. Der var delte meninger om den ting. Regjeringen gjorde gjeldende at der var fare for at tollhvileoverenskomsten kunde være en hindring, mens en rekke talere hevdet den opfatning at tollhvilen ikke kunde tenkes å være noen hindring for å sette i kraft de meget forsiktige tollforhøielser som blev vedtatt ifjor. Det viser sig efter de opplysninger som foreligger i proposisjonen at denne hindring ikke

har vært til stede, og i henhold hertil skulde da regjeringen straks, så snart de ordinære frister overfor Oslo-konvensjonens makter var utløpet, ha satt disse satser i kraft. Det er denne situasjon som gjør stillingen så vanskelig, ikke bare konstitusjonelt, - skjønt det er en meget betenkelig konstitusjonell utglidning dette, som ikke må gjenta sig, det har jeg også forstått at både Stortinget og Regjeringen er enig i, - men denne situasjon skaper også en meget vanskelig stilling reelt sett, nettopp i en tid som den vi står oppe i nu. Der var ifjor under tollbehandlingen både i komite og Storting enighet om, at der under så vanskelige forhold som nu må vises den største varsomhet når det gjelder tollpolitiske fremstøt, og det var under den forutsetning sakene blev behandlet ifjor i komite og Storting, det skal man legge merke til. Men er det sant at der må vises stor varsomhet når det gjelder fremstøt, så vil jeg håpe at Regjeringen og Stortinget også er klar over at der må vises minst like så stor varsomhet når det gjelder tilbakeskritt under press utenfra. Og det er den situasjon vi står overfor her. Hvis andre land får det inntrykk at man kan true oss bort fra de standpunkter som vi mente det var nødvendig å innta for å vareta norsk næringslivs interesse, så har vi svekket vår stilling utad i en ganske uhyggelig grad. Og aller verst vil det være om man ute i verden skulde få det inntrykk, at man her i landet benytter press utenfra i de indrepolitiske brytninger om hvorledes tollpolitikken skal legges. Jeg har for min del sett så på det, at der er meget sterke grunner som taler for å opprettholde beslutningene fra ifjor helt ut, men for å søke å nå frem til et standpunkt som Regjering og Storting kan samles om, så har jeg for min del vært villig til å gå med på en mellemsvei her, fordi Regjeringen har funnet i noen grad å kunne beskytte disse næringer ved andre foranstaltninger enn tollsatsene. Men for å kunne gå med på en sådan linje må man i realiteten nogenlunde opnå det som var tilsiktet overfor norsk næringsliv. Såvidt jeg kan bedømme stillingen, vil det ikke kunne skje med mindre Regjeringen går med på flertallsinnstillingen helt ut, eller med mindre Stortinget og Regjeringen finner å kunne gå med på å opprettholde tollsatsene vedkommende punkt 4 og punkt 13 i proposisjonen, bilringer o.s.v. Det dreier sig her i tilfelle om den samme bedrift, og man vil ad begge disse veier såvidt jeg kan se i noen grad kunne avdempe de ulemper som forandring av Stortingets beslutning vil medføre. I innstillingen har et mindretall, hr. Braadland og jeg, optatt forslag om at tollsatsene vedkommende punkt 4 og punkt 13 også blir å sette i kraft. For så vidt som det forslag blir vedtatt, vil også jeg for min del kunne gå med på å frafalle tollsatsen vedkommende punkt 2 i innstillingen, men kun under den forutsetning. Min forutsetning er altså, at hvis ikke punkt 4 og punkt 13 i proposisjonen blir medtatt blandt de tollsatser som straks skal settes i kraft, så må innstillingen gjennomføres helt ut slik som den er foreslått.

Lykke (komiteens formann): Det som komiteen her er enstemmig om, er å kritisere den fremgangsmåte som er anvendt når det gjelder de tollsatser som her er omhandlet. Men jeg vil for min del understreke, at når komiteen også sier at man skjønner at vanskelighetene var store for Regjeringen, så ligger deri at Regjeringen efter det som kom frem under forhandlingene med Oslo-konvensjonens makter, kunde komme til det standpunkt at det

vilde medføre større vanskeligheter for oss å sette disse tollsatser i kraft enn å la det være foreløbig. Men det er der jeg mener Regjeringen gjorde feilen, for hvis Regjeringen kom til det, og jeg er ganske enig i at Regjeringen måtte komme til det resultat, da burde Regjeringen ha tatt kongelig resolusjon på dette og som provisorisk anordning eller hvad som helst bestemt, at de tollsatser som er besluttet, settes ikke i kraft. Men vi skal ikke strides om det. Jeg vil bare her få lov til å si en enkelt ting, og det er, at når det fra komiteens side er sagt at Stortinget måtte forutsettes å vite hvilke vanskeligheter der kunde komme fra Oslo-maktens side, så tror jeg ikke det helt er tilfelle, av den grunn at det ifjor under behandlingen her - det har jeg undersøkt - i grunnen ikke var tale om dette forhold, som jo Stortinget må være klar over, som selv har vært med på å beslutte konvensjonen. Forholdet til Oslo-maktene eller hvad det kunde bringe av overraskelser, når tollsatsene skulde settes i kraft, det var ikke fremme i diskusjonen. Det var ene og alene tollhvilten som var fremme, og hadde det uttrykkelig vært tatt forbehold om forholdet også til Oslo-maktene, hadde sakene vært i den skjønneste orden. Nu, vi skal ikke fortape oss i det, vi er alle sammen enig om at det spørsmål er op- og avgjort nu. - Vi kommer da til det spørsmål som reiser sig: Skal vi følge regjeringens forslag og i det hele tatt foreløbig ikke sette disse tollforandringer i kraft? Jeg henviser da til hvad komiteen har kunnet enes om av de forskjellige tollsatser, de som ikke har reist noen større vanskeligheter. Men hensyn til spørsmålet om importregulering vil jeg si at det er noe av det som Norge har protestert lengst imot av alle de forskjellige foranstaltninger som de senere tiders tollpolitikk har kunnet vise frem. Men det må vi innrømme, at når det gjelder spørsmålet om å beskytte sig mot en overhåndtagende stor import, til meningsløst lave priser, så har vi ikke noe effektivt våben i tollten, mens vi derimot i importforbud med licenser har et våben som kan brukes til å beskytte norsk industri mot disse foreteelser. I denne tid da vi selv på mange områder stenges, har jo den industri det her gjelder - i det spørsmål hvorom der særlig er dissens - drevet en stor eksport, og som det påstås i de land som den har eksportert til, så har den industri ikke vært helt fri for å dumpe varer for de andre markeder. Men så har foranstaltninger, dels av valutamessig art, dels importregulering og dels spesielle tollforhøielser, naturligvis minsket adgangen for fabrikken til å eksportere. Det er klart, at er en industri bygget op med de dimensjoner, som denne i og for sig glimrende industri er, så blir hjemmemarkedet for lite for den, for den må alltid regne med noen import. Det kan ikke være vår hensikt å stenge oss helt ute, og jeg tror heller ikke det vilde være bra, for med all respekt for det glimrende tiltak som er gjort og for den utmerkede leder, som der er, så tror jeg at tendensen er gått litt i retning av en trustdannelse, som gjerne vil få bukten og begge endene, når det gjelder denne bestemte industri, og om vi har en liten kontroll med det, kan det ikke skade. Jeg tror at den kontroll med prisbevegelsen her hjemme, salgsbetingelsene og slikt, kan vi lettere føre igjennem ved en importregulering, enn om vi forsøker å stenge konkurransen ute ved toll. For mig står det slik, at alle som forstår sig på det - ja, det gjør naturligvis alle sammen - men at alle som vil se litt på hvordan markedet reguleres ved disse forskjellige kampmidler, må innrømme at nettop overfor en artikkel

som denne, som er gjenstand for en masseimport fra et land hvor arbeidsprisene er så langt under våre, er det importreguleringen som er våbenet. En toll vil ikke hjelpe det aller ringeste gran; men tollen har en virkning, den vil fordyre et overmåte billig og utbredt skotøi for det forbrukende publikum, uten at man derved opnår det man vil, å skaffe mer arbeide for den norske fabrikken. Men så svares det: Vi vil stemme for begge deler, både toll og importregulering. Ja, da vil jeg like ut få lov til å si, at da er man sandelig flott. Hvad vil man opnå? Man opnår en ting, man skaffer statskassen en del inntekter ved øket toll, det er riktig. For så vidt skulde man jo bare være glad til at man i disse tider får øket toll. Men man stopper ikke importen. Importen fra det land som jeg nettop nevnte, vil absolutt ikke avta, fordi om man legger på toll, men man øker prisene her hjemme. Og blir de arbeidsløse eller de som trues av arbeidsløshet i fabrikken, hjulpet av det? Nei, de blir ikke hjulpet, og det er vel dem man tenker på. Derfor har det vært så besynderlig for mig å høre, særlig at arbeiderpartiet gikk så inn for toll her, når vi samtidig ganske rolig kunde diskutere en importregulering på denne vare, men jeg har forstått det slik, at det inntrykk har festnet sig hos dem som har arbeidet med dette i komiteen, at tollforhøielsen vil hjelpe fabrikken og skaffe den arbeide. Jeg har forsøkt å overbevise dem om at så ikke vilde skje, vi får da stå der med hver vår opfatning av forholdet - men jeg tror, at hvis det blir slik at denne toll kommer, hvad jeg inderlig håper Stortinget ikke vil beslutte, da vil det etterpå måtte innrømmes at vi som sa at toll, den ikke vilde få noen virkning, vi hadde rett. Men det skal altså hjelpes på ved at vi også får importregulering. - Med hensyn til importreguleringen vil det av innstillingen sees at flertallet, blandt de varer som omhandles, har nevnt en del som det mener bør være gjenstand for importregulering, og det har i III gitt innstillingen den form, at "regjeringen bemyndiges til straks å iverksette de foranstaltninger som finnes påkrevet for å beskytte norsk produksjon mot skadelig konkurranse." Hvad ligger i dette at "regjeringen bemyndiges til straks å iverksette de foranstaltninger" o.s.v.? Det ligger jo i grunnen deri efter min opfatning ikke mere enn at regjeringen bemyndiges til å gjøre de foranstaltninger som regjeringen finner riktig, og hvis det er tilfelle er det jo temmelig omsonst å nevne bestemte varer i premissene. Men hvis det derimot er meningen at det skal iverksettes sådan importregulering av disse bestemte varer, så bør det jo sies. Mindretallet har i motsetning til dette sagt, at "på forhånd å si hvilke varer som i tilfelle kan bli gjenstand for importregulering vil nevnte medlemmer ikke innlate sig på." Vi har da ment at III burde ha sådan ordlyd: "Det henstilles til regjeringen snarest å forelegge for Stortinget forslag om importregulering for varer som er gjenstand for unaturlig stor import til skade for norsk produksjon." Derved får Stortinget selv i siste instans avgjøre for hvilke varer det vil ha importregulering, og da vil regjeringen være istand til å kunne fremlegge for Stortinget de betraktninger som taler for og imot en importregulering for de enkelte varer, og spørsmålet om en importregulering for de varer som er nevnt av flertallet, vil da komme frem og kunne tas op i Stortinget. Derfor vil jeg si at jeg anser den form som vi har gitt III for å være den også for flertallet mest akseptable. I grunnen har vi ikke diskutert dette så meget i komiteen, så det kan godt hende at flertallet går

over til vår innstilling under III, - det kjenner jeg ikke noe til, selv er jeg jo her i et mindretall, - men av rent praktiske grunner tror jeg det vilde være riktig å gi III den ordlyd. - Det var en uttalelse av hr.

Moseid som jeg vil ta absolutt avstand fra, nemlig at man ikke skulde bøie av for press utenfra og ikke la presset utenfra påvirke den indrepolitiske betraktning av tollspørsmålene. Jeg håper hr. Moseid ikke mente dette, for jeg vil si at er det en ting som vi i disse tider får lov til å betrakte ikke bare ut fra et innenriks særstandpunkt, så er det sandelig alle handelspolitiske spørsmål, og fordi om man er nødt til å ta den annen parts forhold i betraktning, hvordan denne annen part optrer overfor oss og at vi på vår side må ordne våre handelspolitiske forhold til vedkommende, så må ikke det oppfattes som om vi står og forsvarer vedkommende land. Det det gjelder, er å føre en politikk som i alle tilfelle er til beste for Norge, men det er just der vurderingene kan bli forskjellige. Den vurdering som her må legges til grunn er: Hvor meget gagnar vi vår hjemmeindustri, våre næringer her hjemme ved et forslag om forhøiet toll, og hvor meget kan dette på den annen side skade eksportnæringene og eksportindustrien? Det er de store spørsmål som ikke kan avgjøres ut fra press fra utlandet, men som må avgjøres ut fra det press som situasjonens alvor i sig selv skaper.

Alvestad: Den ærede statsminister sa at der forelå en helt ny situasjon, og den nye situasjon var at vi ifjor ikke kjente handelsstatistikken fra 1933. Noe annet nytt kunde, såvidt jeg forstod, den ærede statsminister ikke peke på. Men det må han jo holde oss undskyldt at vi ikke kan vite om en statistikk som ikke var avsluttet. Jeg vil si at den ærede statsminister, at selv om han opererer med siste års statistikk, så er det på ingen måte noen ny situasjon. Riktignok viser den for våre naboland Sverige og Danmark at handelsbalansen har bedret sig noe, - den var fæl før, den er fæl enda, men den har som sagt bedret sig litt ifjor, - men det som den ærede statsminister glemte å fortelle oss, det var på hvilken måte, hvorfor handelsbalansen er bedret. Jo, jeg skal peke på en ting, nemlig at de norske skibsredere har sluttet med å ha så mange millionbestillinger på skib både i Danmark og Sverige, det er den import av skibe som vesentlig er gått ned, det er ikke den almindelige omsetning. Statsministeren sier at aktivitet i tollpolitikk det er å være listig som slangen og enfoldig som duen. Ja vel, men jeg har inntrykk av at listigheten er adskillig mindre enn enfoldigheten i vårt land, når vi driver tollpolitikk, om jeg skal bruke så høitidelig tale. Jeg kan være enig i at der er ingen som helst grunn til noen tollpolitisk aktivitet fra vår side, og den innstilling vi nu behandler, den bygger så visst ikke på noen aktivitet. Regjeringen er nu imot å gjennomføre selv den mest moderate toll på tønne som ifjor blev vedtatt. Forholdet var nemlig det, at det var ikke aktiviteten når det gjaldt disse tollsatser, som seiret ifjor, men det var det moderate syn. Mindretallet var ikke imot disse tollsatser, nei, det vilde ha tollene langt høiere, til kr. 1,50. Jeg har jo ikke de hemmelige forhandlinger her, og jeg vet ikke hvor min ærede komiteformann, hr. Lykke, stod ifjor, men jeg formoder at han stod sammen med sine partifeller, og hans partifeller i finans- og tollkomiteen med undtagelse av formannen holdt ialfall på kr. 1,50, ikke på kr. 1,20 som blev vedtatt av

Stortinget. Kan hende at hr. Lykke dannet en hederlig undtagelse fra sine partifeller i komiteen, og i så måte har jeg grunn til å gratulere ham for at han nu er kommet lenger på bedringens vei, - jeg vil tross alt kalle det så, det han har gjort idag. Når den ærede statsminister snakket om fiskeinnførsel fra Sverige til vårt land, da er jo det å skyte langt over målet. Det er jo ikke å vente at vi som et stort fiskeeksporterende land med et stort overskudd, skal ha noen synderlig innførsel av fisk fra Sverige, men vi har jo hatt våre vanskeligheter også for fiskens vedkommende, både med de svenske fiskeres deltagelse på Sørlandskysten og på andre måter. Det som man her burde sammenligne det var jo hvorledes utvekslingen landene imellem har gått av de varer for hvilke det er tale om å sette denne toll i kraft, som ifjor blev besluttet. Når statsministeren sa at Askim Gummivarefabrikk er meget vel tilfreds med å få importregulering i stedet for toll, så vil jeg bare citere en skrivelse som er sendt Utenriksdepartementet fra denne fabrikk den 17 februar 1934, hvor direksjonen for fabrikk henviser til at den har drøftet med den ærede statsminister en eventuell kontingentering av importen på basis av importen i 1932. Fabrikk skriver: Vi kunde subsidiært gå med på dette system, - subsidiært, sier den, ikke vel tilfreds, men subsidiært kunde den gå med på dette - når en forhøielse av tollens synes å støte på vanskeligheter. Jeg vil ikke si at den skrivelse kan være overensstemmende med statsministerens uttalelse om at fabrikk er vel tilfreds med reguleringen og at de ikke vil ha toll. Tollen er det primære; det som regjeringen peker på, er det sekundære, det subsidiære. Og jeg vil til tross for at hr. Lykke nu hevder at toll er det ingen hjelp i, få si at begge deler godt kan gjennomføres. Det er derfor litt uforståelig at statsministeren kan uttale, at hvis man velger toll, så faller importreguleringen vekk. Nei, Stortinget kan jo - og jeg mener også at det bør - vedta begge deler, hvis det vil hjelpe den industri det her er tale om. Jeg vil overfor hr. Lykkes uttalelser si, at når flertallet både i sin konklusjon og i sine premisser fastslår at de og de varesorter som der er opregnet, skal komme inn under importregulering med en gang, så legger vi deri, at hvis denne innstilling vedtas, efter flertallets forslag, så er det dermed Stortingets vilje at så skal skje. Anderledes kan ikke det opfattes. Mindretallet vil legge saken på ny frem for Stortinget. Ja vel, det er jo det mest demokratiske, men hvor langt er vi da kommet på året, før Stortinget får dette fra regjeringen? Det gjelder her en utpreget sesongvare som innføres i årets første måneder; det er jo i første rekke lette sommersko. Jeg tror det vil være en farlig hjelp for denne bedrift at vi slår inn på den vei. Hvis man vil hjelpe de norske arbeidere, så at de kan få holde sin produksjon oppe, vil jeg advare mot mindretallets forslag, for det vil føre til ennu flere ukers import til skade for norsk produksjon. Som konklusjon på det jeg her har sagt, vil jeg peke på at vi hverken vil eller finner det heldig at vi skal stenge oss ute fra import fra andre land. Det det er spørsmål om, det er hvad som er lønnsomt å importere og hvad som ikke er lønnsomt å importere. Ved besvarelsen av dette spørsmål må det innrømmes at jo mindre vi importerer av de varer vi selv kan lage, desto flere hender kan vi skaffe arbeid her i vårt land, og jo større beskjeftigelse innenlands, desto bedre råd får vi til å importere de varer som vi ikke selv kan produsere her i vårt land, og det vil igjen bidra til å avhjelpe arbeidsløsheten og høine levestandarden.

Det er utelukkende ut fra disse hensyn jeg har gått inn for det som er flertallets innstilling i denne sak.

Ser man på innførselen til Norge av gummifottøi, så viser det sig at innførselen i 1931 av "annet gummifottøi", som det heter i tolltariffen, utgjorde 380 193 kg. til en verdi av 1 634 830 kroner. Av disse 1,6 millioner hadde Amerika vel 1/2 million, Sverige og Tyskland til sammen vel 1/2 million. Altså mer enn 2/3 var fra disse 3 land, mens de øvrige land jo hadde bare en brøkdel. Det viser at Sverige både har hatt og det har også i år holdt sin import av gummifottøi oppe på de forholdsvis store høider, mens vår eksport, vårt lands produksjon har gått ned til lite eller intet. Og til Sverige kan vi jo faktisk ikke sende noe av disse gummivarer uten rene leilighetspartier, såvidt jeg forstår. Jeg tror at vi ikke går noe land for når vi vedtar det forslag som her ligger fore. Jeg skal ikke opta tiden mer.

Dybwad Brochmann: Jeg heftet mig spesielt ved statsministerens uttalelse om den norske fjær- og dunindustri. Statsministeren sa at det gledet ham overordentlig hvis det var kommet til forståelse mellom det danske og det norske firma. Jeg har ikke noe inngående kjennskap til hvad den går ut på, men jeg har så meget kjennskap til saken at jeg forutsetter, at hvis der er kommet en overenskomst istand, så har de norske produsenter måttet selge sig til de danske spekulanter. Jeg mener at det ikke er noe å glede sig over, det er tvertimot noe å være meget bedrøvet over. Men det er karakteristisk for statsministerens syn på norsk industri. Den ene norske industri efter den annen har som bekjent i årenes løp solgt sig til utlandet på grunn av de vilkår som industrien har arbeidet under her hjemme i Norge efter at vi fikk norsk flagg på Stortinget. Den ene industri efter den annen har solgt sig, og hvis det skulde vise sig at norsk fjærindustri som hadde en begynnende mulighet her hjemme i Norge, også skulde ha solgt sig nu, så vil jeg meget beklage det, og jeg vil meget anbefale at Stortinget får sig forelagt den overenskomst til nøie granskning før det tar stilling til den glede som statsministeren uttalte for anledningen.

Jeg har alltid det inntrykk av venstres politikk, at når det gjelder utlandet, så er de enfoldige som duer, men når det gjelder forholdet til de norske bønder og arbeidere, er de listige som slanger. For så vidt har naturligvis statsministeren sine ord i behold. Men jeg kan ikke innse at det er nasjonal sund og fornuftig politikk som statsministeren driver. Jeg mener at all utvikling her hjemme viser at utlandet profiterer, og at vi blir fattigere og fattigere. Den slags listighet og enfoldighet er ikke på sin plass.

At importen fra Sverige og Danmark er gått ned, det burde jo statsministeren vite hvad kom av. Det er naturligvis som allerede hr. Alvestad har nevnt, skibsbygningsindustrien som hovedsakelig har bevirket det, og så har det naturligvis sin sammenheng med at tidene i det hele tatt stadig blir dårligere derved at regjeringen med sin politikk ustanselig svekker det norske folks forbrukskraft og kjøpekraft. Det er heller ingen ting å glede sig over at varebyttet mellom nasjonene blir dårligere.

Hr. Lykke uttalte at han syntes man skulde bøie sig for press fra utlandet. Det har jeg ikke lyst til å sympatisere med hr. Lykke i. Man frykter mer - og det har man gjort i årevis - man frykter mer for de norske arbeidere og for de norske fiskere og for alle de produserende elementer i Norge enn man frykter for de utenlandske

spekulanter og kapitalister. Denne utidige frykt overfor våre egne landsmenn bør få en slutt. Og denne - for å bruke et uttrykk av statsminister Mowinckel - denne forretningmessige høflighet hver gang det gjelder å selge sig til utlandet, bør også få en avslutning. Det må komme en helt ny ånd i norsk finans- og tollpolitikk. Det uttrykket "forretningmessig høflighet" blev brukt av statsministeren under en tale i Bergens handelsstand. Det var i anledning av at det gjaldt å få denne margarinrusten istand med Holland. Jeg for min del er av den mening at den slags forretningmessig høflighet har kostet oss så meget og har kostet så mange norske næringsveier deres eksistens, at denne form for høflighet hurtigst mulig bør få en avslutning. For øvrig er det min mening som jeg har sagt ved tidligere anledninger, at der blir ingen orden i dette finansstell her hjemme, før vi får finansdebatten utdebattert og får kastet den regjering som hverken har flertall i Stortinget eller i folket.

Sundby: Det er riktig når den ærede statsminister uttalte at også den forrige regjering bestrebt sig for å opprettholde vår utenrikshandel best mulig ved å gi handelen størst mulig frihet. Vi søkte å gjøre dette ved tross krisen ikke å gjennomføre slik en masse importforbud og importreguleringer og kontingenteringer som det blev almindelig i de aller fleste land. På siden av Sverige opprettholdt vi jo på disse områder stort sett frihet. Det, at vi heller ikke gjennomførte noen valutaregulering, som f.eks. Danmark, har vært av større betydning med hensyn til å legge bånd på importen enn kanskje noe annet middel vilde hatt. Vi gjennomførte heller ikke de virkelig store tollforhøielser som man tydde til i mange land i denne tid.

Så langt er uttalelsen riktig, men heller ikke lenger. Vi søkte å holde oss til det gamle ord, at det ene kan gjøres og det annet ikke forsømmes. Vi forsømte heller ikke å beskytte vårt arbeidsliv ved rimelige tollforhøielser, hvor vi fant det nødvendig. Jeg kan nevne den almindelige tollforhøielse på 30 pct. av januar 1932 og likedan tallrike tollreguleringer ved Stortingets behandling av tolltariffen senere i den samme sesjon. Og ved Finansdepartementets foreløbige behandling av tollspørsmålene i 1933 hadde vi i min tid tatt stilling til flere av disse tollspørsmål og var bestemt på å innstille på en rekke av disse tollreguleringer. Det blev tatt tilbake eller gjort anderledes av den senere regjering og derfor uttalte jeg også under behandlingen i Stortinget i sommer, at jeg var tilfreds med, at komiteen hadde tatt op de fleste av de satser vi ved den foreløbige behandling hadde tatt standpunkt til. Derfor er jeg enig med hr. Moseid i hans sterke kritikk overfor regjeringen for, at den ikke har gjennomført tollsatsene efter Stortingets beslutning. Jeg er av den opfatning, at det har gjort stillingen så meget verre. Det er alltid så, når man nøler og nøler lenge, at motparten blir desto vanskeligere å ha med å gjøre. Efter den fastsatte frist som vi måtte følge på grunn av Oslokonvensjonen, burde satsene ha vært gjennomført. Jeg tror det da ikke hadde ført til noen motforanstaltninger, - jeg har ikke det inntrykk. Nu er det selvfølgelig verre på grunn av at vi har nølet så lenge.

Jeg synes at regjeringen i det hele benytter Oslokonvensjonen noe ensidig. Det er jo ikke av de andre Oslomakter tatt hensyn til, når det gjelder å beskytte landenes arbeidsliv. Alle sammen har gått til sterkere, betydelig sterkere, restriksjoner enn vi, med

undtagelse av Sverige; det står vel på siden av oss; men den adre har gjennom de forskjellige foranstaltninger jeg har nevnt, som er sterkere enn tollforhøielse, gått til beskyttelse av sitt arbeidsliv i en ganske annen utstrekning enn vi har gjort. Derfor synes jeg regjeringen er vel hårsår, når det gjelder disse små reguleringer det her er spørsmål om, og jeg synes Oslokonvensjonen heller burde benyttes på den måte som også gjør oss interessert for den, nemlig at man søker å styrke stillingen utad overfor de andre land ved at Oslokonvensjonens land står sammen.

Nu, situasjonen er endret, jeg innrømmer det; og på et av de punkter som her er springende, nemlig når det gjelder tøisko med gummisåler, er situasjonen meget forandret siden vi behandlet disse ting i Finansdepartementet, mens jeg var der. Vi har fått den japanske dumping i så sterk grad, at det jo er umulig å konkurrere med den. Jeg tror derfor det standpunkt var riktig som vi inntok dengang vi ikke innstillet på noen tollforhøielse på dette område - det kunde klart sig uten dengang. Men jeg tror også det var riktig av tollkomiteen 4 måneder senere å søke å beskytte vårt gummiskotøi, fordi den japanske dumping da var kommet til med så langt større voldsomhet. På den annen side mener jeg også at etter som tiden har gått, er det blitt riktigere det som regjeringen til slutt er kommet inn på her, nemlig importregulering. Det er imidlertid klarlagt at denne tollforhøielse ikke er tilstrekkelig til å beskytte oss mot den japanske dumping. Den vil vi få allikevel. Ved importregulering derimot kan vi klare å holde den ute, og importreguleringen vil på dette område ikke medføre de ulemper som tollforhøielsen lett vil få, nemlig at vi kan risikere ialfall at det blir innledningen til motforanstaltninger. Jeg har ialfall det inntrykk etter å ha gått inn i disse saker, at nettopp når det gjelder denne sats, bør man kunne nå best frem ved importregulering - man når ikke så godt frem ved tollforhøielse - og at det også er riktig dette, at det er vanskelig samtidig ialfall å få gjennomført begge deler. Hadde vi tatt tollforhøielsen ifjor, som det var Stortingets mening, så tror jeg nok at vi kunde tatt importreguleringen i år; men samtidig tror jeg nok det kan være ganske vanskelig. Jeg gjør opmerksom på at det har vært og er vår linje at arbeidslivet skal beskyttes, og jeg er opmerksom på at vi ved å gjennomføre begge deler kanskje opnår den beste beskyttelse nettopp av denne grunn av arbeidslivet, gummifabrikasjonen og arbeiderne der. Men der er også en annen side ved det - og her har vi f.eks. overfor Sverige, som statsministeren nevnte, vår fiskeeksport dit, og vi har vår salpetereksport dit, og vi må huske at land etter land har stengt for Norsk Hydro, det er få markeder igjen, og vi har virkelig grunn til å være varsomme. Jeg vil også gjerne ha understreket at linjen importregulering i grunnen er den forrige regjerings linje. Vi gikk jo inn for den på flere områder, og jeg tror ikke den var gjennomført av noen før eller foreslått av noen før. Vi foreslo importregulering og fikk den gjennomført for trelast; vi kom med forslag og måtte gjøre kabinetsspørsmål når det gjaldt kubb og fikk det igjennom i den form, at regjeringen fikk bemyndigelse etter den gamle bestemmelse fra krigstiden. Vi foreslo det i forbindelse med ved-proposisjonen - importregulering og en mindre avgift på koks - men fikk det ikke igjennom. Det er som bekjent gjennomført siden på grunn av handelspolitiske forhold. Jeg synes derfor det med full grunn kan sies, at hvor vi har valget, har det også vært vår linje, at

importreguleringslinjen stort sett er den beste således som forholdene har utviklet sig. Forholdene har jo ført med sig at det er blitt det almindelige i de aller fleste land. Derfor kan det neppe av noe land brukes som påskudd til motforanstaltninger således som det nu ligger an. Og jeg håper at i og med den nuværende regjeringens stillingtagen til disse spørsmål, at regjeringen også kommer inn på importreguleringen på andre områder hvor det er likeså nødvendig eller mere nødvendig å beskytte vårt arbeidsliv enn på dette område.

Jeg håper derfor det blir anledning til å votere slik at man kan votere for de øvrige tollforhøielser, men ikke for denne post, som såvidt jeg forstod er den springende. Jeg ønsker nemlig å stemme mot tollforhøielse på tøisko med såler av gummielastikum likesom hr. Braadland i komiteen, jeg foretrekker på det punkt importregulering.

Bruun: Jeg hørte med stigende forbauselse på hr. Alvestads innlegg efter å ha sittet her i noen år og hørt alle de frihandelsvennlige taler hr. Alvestad har holdt før. Jeg har sittet alltid i dyp beundring og hørt hr. Alvestad når han har talt om frihandel. Idag måtte jeg tenke på mannen som sa: har jeg vært mann for å si det, så er jeg også mann for å ta det i mig igjen! - Således virket hr. Alvestads innlegg på mig. Det må være en ny handelspolitisk linje som hr. Alvestad har slått inn på nu. Han nevnte at der var ikke noen eksportmuligheter for oss ved gummiartikler. Nei, det er det ikke. Men det er så mange andre eksportmuligheter for oss som vil bli hemmet ved å legge toll på denne artikkel. Videre anførte han en rekke eksempler fra utlandet på tollpålegg. Ja, det er slette eksempler, og man skal ikke følge de slette eksempler i denne tid. Han uttalte også at man skal ikke fordyre varene for det store folk. Men er det ikke nettop det man gjør når man legger toll på så viktige forbruksartikler som gummisko? Og jeg vil ikke tale om når det også kommer til å gjelde de gummisko som skogsarbeiderne og fiskerne nu i det siste i stor utstrekning er begynt å bruke. Men la oss holde oss til de almindelige tøisko. Jeg husker at i mine barnedager gikk barna på landet barbent om sommeren, nu går de med sådanne tøisko uten strømper i, og det er vel ikke egentlig det som hr. Alvestad og hans folk ønsker, at folk skal begynne å gå barbent igjen? Jeg vil peke på en ting her som er av nokså stor betydning og som jeg ikke er helt sikker på at alle er opmerksom på. Når man ser nedover denne listen på innstillingens side 3 og man tar land for land hvorledes vi står handelspolitisk, så vil vi finne at det bare er Finland og Japan med hvem vi har en positiv handelsbalanse. Det er en selvfølge at det vilde være en umulighet, for man er nu blitt opmerksom på at varer kan kun betales med varer og ydede tjenester. Det må altså da være noe annet som dekker vårt underskudd på disse konti, og dette annet er vår store skibsfart, vår hvalfangst og vår turisttrafikk og den såkalte skjulte import. Hvalfangsten sender gjerne med kokerier sitt produkt fra Sydishavet og direkte op til de land som mottar varen. De store verdier som det her gjelder, vil altså ikke figurere i vår eksportstatistikk og heller ikke i utlandets, fordi det står at varene er importert fra Sydishavet. Det er altså skibsfarten med sine ca. 250 millioner kroner om året, halvparten av bruttofraktene, som dekker det underskudd som vi har ifølge den eksportstatistikk som side 3 viser. Nu er det klart at det er en meget stor fordel for vår forhandler under

handelspolitiske forhandlinger, at vi nettop kan vise hen til en negativ handelsbalanse for vårt land, for da er, nettop når man sitter ved det grønne bord, motforhandleren meget redd for å støte en så stor kunde på mansjetten. Men det er nettop de tjenester som utlandet har tillatt oss å yde i form av transport som har muliggjort for oss å kunne kjøpe så meget mere fra utlandet enn det kjøper av oss. Vi burde, i stedet for å legge på toll i disse dager, hvor der i England tales om subsidier for skibsfarten og hvor det tales om "imperial preference", vi burde nettop vise vårt frihandelspolitiske ansikt ved heller å nedsette tollene. For det er vel alle i dette land enige om at en levestandard på den høide som vi har den, jeg vil si vesteuropeisk høide, den vilde være aldeles umulig hvis vi drev noen autarkisk politikk; hvis vi drev noen selvforsyningspolitikk vilde en slik levestandard være ganske og aldeles umulig. Vi sender jo nettop i disse dager stipendiater til utlandet for å virke for omsetningen av vår fisk, og i spesialkomiteen foreligger der forslag fra regjeringen om å bevilge 350 000 kroner som skal anvendes til å virke for avsetning av norsk fisk i utlandet. Jeg nevner f.eks. Tsjekko-Slovakiet hvortil det visstnok i disse dager sendes to stipendiater som skal forsøke å få avsatt mere av vår ferskfisk, og jeg nevner Sveits hvor det ifjor med nokså store utgifter blev ansatt en handelsattaché, som visstnok arbeider både energisk og godt. Samtidig som man da ønsker å få avsatt denne vår fisk som vi nu holder på å brenne inne med, skal man altså legge toll på disse folks varer, som ønsker å yde oss tjenester, hvorved de kan betale for fisken! Jeg vil nevne en artikkel som blyanter som vi visstnok får fra nettop et av de land hvortil vi gjør oss håp om å få sendt vår fisk, - jeg tror ikke det er flere mann beskjeftiget med å produsere blyanter i Norge enn jeg kan telle på min ene hånd. Men hvor mange er beskjeftiget eller kan bli beskjeftiget med å fiske og sende ferskfisk til disse land som gjerne vil få lov å sende oss blyanter? Hvorledes er det med lønningene langs kysten, hvorledes er det med lønningene oppe i skogsbygdene! De mennesker som er avhengig av vår eksport? Hvor meget tjener fiskerne om dagen og hvor meget tjener skogsarbeiderne, lunnere og kjørere om dagen, sammenlignet med de arbeidere som man her vil beskytte med en toll? Man vil gjøre varene dyrere for dem som har det dårlig før, det er som å gi til dem som meget har og ta fra dem som lite har. Den kan ikke ha vært så svært enfoldig den handelspolitikk vi har ført, det er ikke mulig når man ser den i relasjon til verdens øvrige utenrikshandel; når man ser at hele verdens utenrikshandel er gått ned til et ganske annet nivå enn vår utenrikshandel så kan allikevel ikke de regjeringer som har ledet denne utenrikshandel vært så forferdelig enfoldige. Tallene kan man ikke komme fra. Nei, hvis vi fordrer å kunne yde andre nasjoner tjenester så må vi tillate andre nasjoner å yde oss tjenester igjen, for at de skal kunne ha noe å betale våre varer og våre tjenester med. Jeg har sjelden stått så uforstående like overfor noe som overfor dette. Når man tenker på hele kystens stilling, når man hører de interpellasjoner, det skrik hadde jeg næsten sagt, som lyder fra denne talerstol nu om dagene, at man da følger en handelspolitikk som er stikk imot kystbefolkningens interesse, eksportindustriens interesse. Man må dog huske på at det er eksportindustrien, skibsfarten, hvalfangsten, fiskeriene, som muliggjør at noen kan kjøpe

hjemmeindustriens varer. Jeg vil på det sterkeste advare mot flertallsinnstillingen.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Hambro: Hvad selve saken angår, kan jeg slutte meg til det som er anført av hr. Bruun og tidligere av hr. Lykke. Jeg konstaterte også med en viss tilfredshet at hr. Sundby tok avstand fra et enkelt punkt i flertallets innstilling. Han pekte bl.a. på Hydros produkter og markedet i Sverige. Jeg tror det var meget betimelig. Vi står overfor en tvangssituasjon i en rekke av våre eksportnæringer; der tales om konsentrasjon fordi markedene berøves dem. I Sverige har vi hittil hatt et marked for omkring 30 000 tonn om året, og der har det allerede hevet sig røster som forlanger at man i Sverige skal gjøre som det er gjort i Frankrike, bygge ut sine egne fabrikker på grunn av de handelspolitiske vanskeligheter og gjøre sig uavhengig av Norge. Vi har i Sverige vårt eneste marked praktisk talt for islandssild, og jeg tror ikke at det er noe gunstig tidspunkt for å tilgodese en enkelt bedrift, hvor behendig man enn kan manøvrere på den ene måte og den annen, jeg tror ikke det er særlig gunstig å gjøre det med tilsidesettelse av viktige handelspolitiske prinsipper. Jeg kan forstå at medlemmene av komiteen ikke har likt at disse tollsatser ikke blev satt i kraft, og at Stortinget ikke blev underrettet om årsakene på et tidligere tidspunkt. Men jeg vil i denne forbindelse peke på det ønskelige i at en regjering, når en annen gang en slik situasjon foreligger, gjør det som Stortingets reglement peker på og gir den anledning til, innkaller den store utenrikskomite, det eneste organ som regjeringen kan innkalle mellom sesjonene for å forelegge den en sådan opstått situasjon og drøfte den med den. Det er jo her ikke et teknisk spørsmål ene og alene, men det er i første rekke et meget vidtgående prinsipielt handelspolitisk spørsmål. Jeg tror det hadde vært en avlastning for regjeringen, og det vilde gitt de forskjellige grupper i Stortinget en følelse av at regjeringen her ønsket et samarbeide, ønsket å holde Stortinget orientert, og følte at situasjonen var såvidt ekstraordinær, at det var naturlig for den å søke medskyldige i den foreliggende situasjon. Jeg bruker uttrykket delvis spøkefullt, men også med noen grad av alvor. Det er gjennom Stortingets reglement pekt på dette organ, og utvilsomt har en del av dem som var med på å skape det, vært fullt vitende om det juridiske slagord, at livets kunst består i å skaffe sig de rette medskyldige.

Anderssen-Rysst: Den innstilling som foreligger fra flertallet her, er noe av det som har forbauset meg mest av det jeg har sett i Stortinget. Jeg vet det er et meget sterkt uttrykk, men jeg minner om situasjonen for noen dager siden: 3 interpellasjoner om hvad statsmaktene aktet å gjøre for å beskytte og verne fiskerne under den finansielle krise, og så noen dager etterpå en innstilling fra finanskomiteen, som i sine virkninger vil bli slik - som den ærede statsminister tydelig har sagt - at nettopp denne samme næring vil komme til å undgjelde ennu hårdere fremover enn den hittil har gjort. Jeg mener at tidspunktet for det som flertallet foreslår - toll og regulering samtidig - er så uheldig som det vel kunde være, og det må virke psykologisk meget skadeligere til en annen kant at man kommer med disse to ting samtidig. Det vil likefrem opfordre

til å treffe motforanstaltninger, og øieblikkelige motforanstaltninger. Når jeg som fiskerirepresentant på det sterkeste vil advare mot dette, er det fordi man nokså sterkt kan slutte sig til at det her fremdeles er fiskeriene som får ørefikene. Det har vært slik under den handelspolitiske situasjon som vi har levet under i de siste år, at jeg tror det er riktig å si at det særlig er den næring som har måttet undgjelde i tide og utide. Skadevirkningene av de forskjellige restriksjoner projiseres og registreres på fiskerinæringens område mere enn på noen annen nærings område. Og hvis vi nu også skal sette det svenske marked i fare, hvis vi også der skal møtes av restriksjoner - og være ganske rolig for at svenskene forstår og vet hvor vi har våre sårbare punkter, det vet de meget vel - hvis man nu også vil trekke dette marked inn på debetsiden i sterkere grad enn det allerede er det, så tror jeg det er grunn til å si til denne forsamling idag, at de bekymringer vi har hatt på fiskerinæringens område, de vil bli adskillig større og alvorligere. Det er derfor jeg så sterkt jeg kan vil henstille til Stortinget ikke å vedta flertallets innstilling.

Braadland: Mitt standpunkt med hensyn til spørsmålet om toll og kontingentering for gummiskotøis vedkommende er at jeg mener det vil føre frem når vi får en kontingentering, og at spørsmålet om toll da vil skape vanskeligheter, som jeg ikke synes vi skal ta unødig. Denne debatt har sterkt understreket at alle tollforhøielse har en utenrikspolitisk side, og at man må ta dette i betraktning. Likeledes vil jeg gjerne ha sagt at den omstendighet at vi har undertegnet Oslokonvensjonen, vil gjøre det meget ønskelig at Osломaktenes uttalelser i tilfelle er innhentet forinnen Stortinget fatter sin beslutning om eventuell tollforhøielse.

Moseid: Det er en rekke talere fra den annen side som har benyttet anledningen til å reise en prinsipiell tolldebatt om disse spørsmål bygget på den forutsetning at man her står like overfor fritt valg og nye forhold. Den tolldebatt som blev ført ifjor på dette område, den omfattet alle de forskjellige punkter som hr. Bruun f.eks. anførte, og Stortinget traff sin avgjørelse efter en meget inngående behandling av saken. Jeg vil gjøre oppmerksom på, nettop når det gjelder dette spørsmål om toll på gummiskotøi, at hele finanskomiteen var enig i at det var uomgjengelig nødvendig å gå til den vedtatte forhøielse. Det var et flertall på 7 medlemmer som vilde ha gått videre, og et mindretall på 4 medlemmer som blev stående ved kr. 1,20, det som blev Stortingets beslutning, og for denne forhøielse stemte representanter fra alle kanter av landet uansett næring. Så alvorlig fremstillet saken sig ifjor på dette punkt. Og det var efter inngående undersøkelser, efter langvarige drøftelser i komiteen og efter en utførlig debatt her i Stortinget at denne beslutning fattedes. Det er da liten grunn til å ta op igjen en indrepolitisk vurdering av dette spørsmål. Det som man må se på, er den tollpolitiske stilling utad, og da fremstiller det sig slik for mitt vedkommende at der er minst likeså stor fare for vårt land ved å gi op en posisjon som det har inntatt, som der er ved å innta den, minst like så stor fare, og det skal vi nok få erfare.

Hr. Lykke, komiteens formann, fant å måtte ta avstand fra en uttalelse som jeg fremkom med i mitt første innlegg. Jeg skal få

lov å referere den. Jeg uttalte: "Hvis andre land får det inntrykk at man kan true oss bort fra de standpunkter som vi mente det var nødvendig å innta for å vareta norsk næringslivs interesser, så har vi svekket vår stilling utad i en ganske uhyggelig grad. Og aller verst vil det være om man ute i verden skulde få det inntrykk, at man her i landet benytter press utenfra i de indrepolitiske brytninger om hvorledes tollpolitikken skal legges an." Hvad jeg uttalte her, mente jeg fullt og helt, og jeg tror enhver ved nærmere overveielse vil være klar over at det er riktig. Jeg tror det har tilslutning både i regjering og storting. Det vil være en fare om man fører en slik tollpolitikk at utlandet får dette inntrykk av norsk politikk.

Lykke: Til hr. Moseid vil jeg si at for mig fortonet hans uttalelser sig slik at man vilde benytte hensynet til utlandet i den indrepolitiske strid om toll. Men når han nu refererer hvad han har sagt, at det var utlandet som ikke måtte få det inntrykk han nevnte, så skjønner jeg ikke egentlig hvordan utlandet skal få rede på denne debatt. Statsministeren har underhånden sagt til mig at han ikke legger noen brett på mitt forslag som jeg antydte optatt i tilknytning til III, og når statsministeren selv ikke setter noen pris på at det blir regjeringen som får utspillet, har ikke jeg noe å si her. Det må han selv få bestemme.

Til hr. Alvestad vil jeg si, når han forteller at mine meningsfeller ifjor stod og stemte for en enda høiere toll, at det er en sannhet med modifikasjoner. Den som stemte med mindretallet, var komiteens formann, og han var såvidt jeg vet, min meningsfelle. Og jeg er ganske sikker på at hadde han som da var formann i komiteen, hr. W. Blakstad, idag stått som formann i denne komite, og han hadde hørt og sett det som nu foreligger for Stortinget, så hadde han stått på min side. Det er jeg ganske sikker på. Jeg henviser til de alvorlige ord som kom fra hr. Anderssen-Rysst, som selv er fra et fiskeridistrikt, og som vet hvor farlig nettop dette på dette punkt, nettop for denne artikkel, alt som heter irritasjoner er. Men la oss ikke nu fortape oss i det. Jeg forstår at her gir man en god dag i det. Det blir da erfaringen som får tale. Men en ting må ialfall være sikkert: statsministeren må si tydelig og klart fra her, at hvis det nu besluttes toll, må det ikke bli tale om noen importregulering ved siden av for denne ene artikkel.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Det har vært meddelt mig underhånden at en av grunnene hvorfor man holder så sterkt på toll her på disse tøisko, er den omstendighet at det skal være et meget stort flytende parti av tøisko fra Japan. Javel, dette har jeg også hørt. Men vi kan beskytte oss mot det parti gjennom importregulering, og kanskje bedre enn ved toll. Hr. Moseid sa at ifjor var man enstemmig om å beskytte denne industri ved toll. Ja, vi er praktisk talt også nu enstemmig om å beskytte denne tøiskoindustri, men spørsmålet er bare: skal vi beskytte den ved en tollforhøielse, eller skal vi beskytte den ved en importregulering? For jeg vil håpe at spørsmålet om å beskytte den ved begge deler faller bort av de handelspolitiske grunner som også hr. Moseid mente måtte tas. Så vil jeg da si at en av grunnene hvorfor jeg foretrekker importregulering i nærværende tilfelle, er den at den er mere effektiv. Men en ennu viktigere grunn er hensynet til Sverige. Jeg vet ikke om jeg sa det sist jeg hadde ordet, og jeg

vet ikke om Stortinget er opmerksom på det, til tross for det foreligger trykt i meddelelsen om dette spørsmål, at den svenske regjering har henvendt sig til den norske. Da den overensstemmende med Oslokonvensjonen fikk beskjed om at disse spørsmål nu atter var blitt aktuelle, og det var begrunnet like overfor den svenske minister med det forhold som var for denne fottøiindustriens vedkommende, henvendte den svenske regjering sig til den norske og bad om at den norske regjering for vennskaps skyld måtte foretrekke importregulering for toll. Under disse omstendigheter vil man forstå hvor megen vekt jeg legger på at vi følger det svenske ønske i så henseende - ikke minst på bakgrunn av våre veldige interesser hvor det gjelder fiskeeksporten til Sverige, men også av hensyn til den annen eksport som av hr. Hambro nevnt.

En ting som jeg vil vende tilbake til, er at hvorledes det nu enn går i Stortinget, bør vi ialfall undgå her å få både toll og importregulering. Jeg håper, som sagt, at post 2 ikke blir bifalt, og at regjeringen derefter straks kan gå til importregulering; men skulde post 2, altså en tollforhøielse, mot forventning bli bifalt, vil jeg foreslå at der i III, hvor det gjelder de forskjellige foranstaltninger som man straks skal ta, blir tilføiet: "Forsåvidt disse foranstaltninger omfatter importregulering blir sådan dog ikke å iverksette for de under I, post 2, omhandlede tømmer." Det for at vi ikke skal få en dobbeltbeskyttelse av denne artikkel.

Det blev sagt av hr. Sundby at efter hans mening burde vi bruke Oslokonvensjonen mere for å gjøre oss sterkere utadtil. Det er det vi forsøker å bruke Oslokonvensjonen til. Det er for å danne en front utad som er sterkere enn den front vi alene representerer. Men for å kunne nå til en slik front av Oslomaktene utadtil er den første forutsetning at Oslomaktene sig imellem behandler hverandre med hensynsfullhet og vennskap. Det er det som skal gi Oslokonvensjonen dens styrke utad. Det er ganske karakteristisk - og det ønsker jeg å meddele - at det nettop er Oslokonvensjonen som har gjort det mulig, det som hendte her i Oslo lørdag, at de tre nordiske makter og Holland er kommet sammen og blitt enig om en felles optreden like overfor Storbritannia med hensyn til det viktige spørsmål som heter subsidier for skibsfarten, og som kan spille en så skjebnesvanger rolle for hele vårt næringsliv. Oslokonvensjonen er derfor mere enn et navn; den er et meget sterkt aktivum i dagens handelspolitikk. Men skal den bli det våben den kan, må vi også behandle de makter som er med i Oslokonvensjonen, med den hensynsfullhet de fortjener, og hvormed de alltid har behandlet oss så lenge Oslokonvensjonen har vart.

Bergsvik: Det synest meg at denne sak har vore gjort mykje større frå regjeringa si side enn ho er. Eg for min part har den faste overtyding at det i svært stor mun er eit prestige-spørsmål for regjeringa. Ho var sterkt mot nokre av desse tollsatsane, og nettupp difor har ho gjort lite for å setja dei ut i livet den gongen dei skulde ha vore sett ut i livet. Det er sume av desse tollsatsane som vart vedtekne her i Stortinget i fjor, som eg er heilt overtydd um godt kunde ha vore sett ut i livet. Eg kann berre nemna ein slik forunderleg ting som den, at då regjeringa gjorde framlegg um at tollen på fajanse skulde aukast med 5 øyre, ser det ut til at det var inga sak å få det sett ut i livet; men då Stortinget gjorde vedtak um at ein skulde auka tollen med 10 øyre, so skapte det so fælände store vanskar å setja det ut i livet at det kunde ein ikkje gjera.

Eller eg kann nemna ein slik ting som at ein so ring tollauk som til dømes auken på blyanter skal skapa so svære vanskar og komplikasjonar med Tyskland og andre land, um han vert sett ut i livet. Her er det kanskje ikkje so mange arbeidarar det gjeld; men det har i alle fall mykje å segja for landet i verdi likevel, endå um det ikkje gjeld so mange arbeidarar. På den andre sida vil eg segja at eg har ikkje kunna finna i dei dokument som ligg fyre, at dei andre nasjonar som det her gjeld, har teke so fælände mykje omsyn til oss. Ein ser at dei har gått både til tollauk og til andre restriksjonar i same tida, i 1933. - Når det har vore so mykje tale um fiskarnæringa her, at ho skulde verta øydelagd, so vil eg berre visa til eit dokument som ligg fyre i budgettet i år frå eit anna departement, frå handelsdepartementet; det er eit skriv frå fiskeridirektøren so seint som i desember 1933, der han segjer at dei tollaukingar og andre restriksjonar som Tyskland gjennomførde i 1933, verka, i alle fall for alle billege fiskevaror, reint prohibitive. Det står det i det som ligg fyre frå regjeringa. Men når Noreg skal gå til noko, er det heilt øydeleggjande alt ihop.

Eg vil med det same ha sagt at stoda åt desse tri høgreførarane, får eg vel segja, tykkjer eg er litt underleg. Hr. Lykke, hr. Bruun og hr. Hambro er no vent samde um at tollauk og restriksjonar er gale; men føraren for høgre i desse spursmål i dei siste år, Andresen, veit alle gjekk mykje, mykje lenger enn nokon annan når det galdt toll og restriksjonar. Og det kann no vera at Andresen ikkje er so heilt ferdig i høgre - det ser ikkje ut til det - so høgre skal ikkje koma med kländer, um andre parti og kann sjå litt annarleis på det enn desse høgreførarane prøver å innbilla folk at høgre gjer i dag.

Lykke: Det var en skrivelse som jeg gjerne vilde citere, fordi der nu her er tale om at man både skal få toll og importregulering på dette gummiskotøi. Det er en skrivelse av 17 februar som er sendt til komiteen, og den lyder så: "Ad toll på gummifottøi. Hvis man ikke kan få gjennomført det ifjor vedtatte tollpålegg på grunn av vanskeligheter som kan opstå med Japan og andre makter, må vi subsidiært henstille til den ærede komite at istandbringe kontingentering på basis av Norges import av galoscher, gummisko og oversko med skafter i året 1932. Men en av delene må skje straks, da den pågående import fra Østen nu er så overveldende at den norske produksjons omsetning nu efterhvert ophører helt." Dette at en av delene må være nok, gjelder ikke bare dette gummiskotøi, men også tøisko. Jeg vil si for min del at Askim har utført en bedrift her i landet, og den bør også beskyttes; men når den i dag med tolltilleggene har en beskyttelse på 100 pct. av arbeidslønnen og 75-80 pct. av varens salgsverdi, da er det en så pen beskyttelse at det efter min mening ikke er riktig å gå videre den vei; men man får gå den vei som vi nu er inne på, med importregulering, for å hjelpe Askim. - Men hensyn til hr. Bergsviks uttalelser vil jeg si, at i dette spørsmål hvor det gjelder saker som har vært forelagt Oslomaktene, og hvor vi samtidig vet at den veien som anvises, tollveien, slett ikke har noen effektivitet når det gjelder japan, men at en annen vei fører frem, så sandelig, om jeg var aldri så meget innkapslet i den ene eller annen mening om tollsatser, vilde jeg bøie mig for det.

Statsråd Lund: Når jeg bad om ordet, var det på grunn av en uttalelse fra hr. Bergsvik, som gikk ut på at regjeringens holdning i dette viktige spørsmål skulde kunne reduseres til et prestigespørsmål for regjeringen. Det må jeg avvise. Det er naturligvis intet som vilde ha vært lettvintere, og intet som vilde være behageligere for regjeringen enn simpelt hen å sette disse tollsatser i verk. Da hadde vi ikke hatt noen vanskeligheter her overfor Stortinget. Men det vil enhver forstå etter alle de opplysninger som er kommet, at når regjeringen ikke har gjort dette, er det utelukkende fordi at de opplysninger som er kommet, viser, at det var forbundet med slike farer at det var nødvendig at Stortinget fikk anledning til å ta standpunkt til saken på ny. Det har også, som statsministeren tidligere nevnte, vist sig at de nye opplysninger som er kommet, er av en sådan vekt, at tollkomiteen også innstiller på en annen holdning enn ifjor. Når hr. Bergsvik spesielt nevnte fajansetollen som eksempel på, at når regjeringen hadde foreslått en tollforhøielse, da kunde det gå, men ellers ikke, da glemte hr. Bergsvik å opplyse at regjeringen jo på forhånd hadde underrettet Oslomaktene, før Stortingets behandling, om dette 5 øres tillegg på fajanse som den foreslo, og de var ikke kommet med noen innvending mot det. Og det er klart, at når Oslomaktene ikke kom med noen innvending mot de 5 øres forhøielse, kunde man også gjennomføre det. Men det som de kom med innvending mot, det var ikke bare at satsen blev forhøiet med 10 øre, men at samtidig med det kom den mengde som vi her har samlet; når alle disse forskjellige varer kom, da stillet saken sig anderledes, da kom der innvendinger, og da opstod fare for våre eksportnæringer. Når det nu er fullt på det rene at man opnår det man vil, nemlig å beskytte Askim, ved en importregulering, og det er på det rene at det nu kan skje efter de forhandlinger som har funnet sted, uten vesentlig å skade overfor forholdet til Sverige o.s.v., så forstår jeg ikke hvorfor man ikke da kan ta den vei hvorved man opnår en beskyttelse uten å skade andre interesser.

Bruun: Hr. Bergsvik nevnte at høire hadde stått delt i denne sak. Ja, det er ganske riktig, høire har gjort det. Men det har ikke arbeiderpartiet gjort; arbeiderpartiet har alltid gått inn for frihandel. Høire derimot har hatt sin store frihandelsmann, Hans Hansen fra Drammen, men det har også hatt sine proteksjonister, sådanne som Joh. H. Andresen og Blakstad. Men skal tobakksfabrikkene i det hele tatt få solgt sin tobakk, må det også være noen som kjøper fisk, slik at fiskerne har noe å kjøpe tobakk for, og det er det som er kjernen i dette spørsmål. Når hr. Bergsvik nevner at blyanter også er store kapitaler for landet, så synes jeg det er karakteristisk for hele mentaliteten i proteksjonistenes leir. Når man i det hele tatt kan nevne en artikkel som blyanter sammen med de artikler vi her snakker om, Norgessalpeter, herdet fett, cellulose, papir, tremasse, fisk, hermetikk o.s.v., da synes jeg allting hører op.

Statsråd Meling: Jeg tok ordet i anledning av en uttalelse av hr. Bergsvik. Han nevnte at det i handelsdepartementets forelegg var inntatt en skrivelse fra fiskeridirektøren, hvori han gjør opmerksom på at i Tyskland var nu forholdet det at det var satt tollsatser så høie at de faktisk var prohibitive for de billigere fiskesorter. Ja, dessverre; men

at det skal være et argument for at man nu ved en beslutning her skal gjøre det vanskeligere enn det er, også på andre markeder som vi har, og som er i så høi grad nødvendig for vår fiskeeksport, det skjønner jeg ikke. Jeg vil understreke meget sterkt hvad hr. Anderssen-Rysst sa om dette spørsmål, og jeg slutter mig helt til det.

Kårbø: Etter det statsråd Meling har sagt, kunde eg i grunnen lata vera å taka ordet. Eg bad um ordet serleg for å peika på det som hr. Bergsvik sa. Det er no syrgjeleg sant dette at me har mist den tyske marknaden for fleire av våre fiskesortar. Men eg meiner at ein slik sjølvforsyningspolitikk berre er mogeleg i eit land som Tyskland. Eg spør hr. Bergsvik, um det er synet åt det norske arbeidarparti i dag at me skal driva ein slik sjølvforsyningspolitikk. Eg etterlyser dei fiskarrepresentantar som stod her med hr. Nygaardsvold i spissen, sist me tala um fiskarane sine levekår og spør korleis dei stillar seg til dette spørsmål. Eg vil gjerne sjå korleis dei stillar seg i dag. Det vil gå ille for den norske fiskarnæring, um me skal fylgja tilvisinga frå hr. Bergsvik og gå den vegen Tyskland har slått inn på, driva den same sjølvforsyningspolitikk, den innestengde politikk som dei driv i dag.

Presidenten: Hr. Moseid har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får nu ordet kun til en kort bemerkning.

Moseid: Det er i det hele uheldig for vårt land som for andre land å gå tilbake fra en tollpolitisk posisjon som vi har inntatt. Jeg vil for å belyse det minne om, at før 1925 hadde vi her i landet en toll på 1 krone for gummiskotøi. På grunn av press og henstillinger foreslo regjeringen at tollen skulde nedsettes til 60 øre, Stortinget gikk ikke så langt, det halverte og gikk til 80 øre. Det var uheldig å gå tilbake på den post, gummiskotøi, vi har ulemper og får ulemper av det, og vi vil også få ulemper hvis vi idag går tilbake fra den posisjon vi har inntatt.

Bergsvik: Eg er i grunnen svært glad for den "brand i rosenes leir" som eg har tend med det eg sa. Det viser at det har råma godt og på den rette staden. Ingen skal koma og freista å tolka det burt med at eg dermed har sagt at eg vil øydeleggja andre marknader. Eg berre konstaterte det faktum at dei makter me har som motstandarar her, set upp restriksjonar i ei tid då me bøyggjer unda. Eg resonnerer som så, at kor gale det er, får me sanneleg tuta med dei ulvane me er komne saman med. Det er mi meining um den ting. Eg konstaterer ogso med glede at handelsministeren med det han sa, slo ein påle gjenom noko som statsministeren kom med her for ikkje so lenge sidan, og som gjekk i stikk motsett lei, då han hadde interesse av å bruka det i agitasjonen mot vårt parti. Det var bra at det vart sagt. Eg gjer vidare merksam på at Tyskland er eit av dei land som ein stor del av desse tollsatsane det her gjeld, har mykje å segja for.

Hambro: Jeg konstaterer med ein viss psykologisk forundring at hr. Bergsvik faller tilbake til det politiske program å tute med de ulver man er iblandt. Hvis et parti til stadighet gjør det, vil

det kanskje bli noe vanskelig for det parti å optre og forfekte prinsipielle linjer og synsmåter. Jeg tror at i alle livets forhold er det den slettest mulige politikk. Man kan bli nødt til å bøie sig i det enkelte forhold, men man gjør det ikke med glede og ikke for å tilfredsstille sin trang til å hyle. Det eksempel hr. Bergsvik nevnte, var så slett valgt at det var ganske naturlig at det fremkalte påtale. Det gjelder jo her en stat hvis tollpolitikk har vært helt anderledes innstillet enn Oslomaktens, og det anførte hadde ingen applikasjon på de makter man her hadde talt om, og som man i visse vennskapsforpliktelser overfor og derfor ønsker å behandle anstendig. Men en ting er jeg ganske enig i, og jeg vil gjerne understreke det: Hvis vår eksport til Tyskland, som for øieblikket går ganske bra, skulde begynne å lide, eller hvis gamle markeder skulde begynne å bli truet, på grunn av handelspolitiske skritt fra Tysklands side, håper jeg at regjeringen vil ta under overveielse de sterkest mulige repressalier, da jeg også er av den opfatning at det i disse tider ikke lønner sig alltid å stå rede til å være prügelnabe.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: I anledning av de uttalelser som er fremkommet om Tyskland og den meget uhyggelige lære for et lite land, når det gjelder tollpolitikk vis a vis de store, at vi skal tute med ulvene, vil jeg opplyse om at til tross for ulvehylene fra Tyskland går vår handel med Tyskland, også hvor det gjelder fiskevarer, ganske tilfredsstillende, og en av de grunner hvorfor jeg også frykter den tollpolitikk som her forsøkes knesatt, er nettop forholdet til Tyskland. Det har, hvor det gjelder Tyskland, vist sig gang på gang at det har lyktes ved underhandlinger å få Tyskland til å modifisere sine krav og vise en meget stor imøtekommenhet like overfor Norge. Men nettop denne imøtekommenhet i enkelte tilfelle gjør det nødvendig for å oss å føre en forsiktig tollpolitikk. Det er altså ikke sådan som hr. Bergsvik og også hr. Moseid lærer, at man skal ikke gå tilbake på en tollpolitikk. Hvis det var forholdet nu idag at intet land vilde gå tilbake på de fremstøt det gjør overfor andre land, kunde vi pakke sammen. Hele vår tollpolitikk idag består i å søke å få våre motstandere - om man så vil - til å gi efter på sine tollforslag, og det er lyktes gang på gang. Like overfor Frankrike står vi nu i så store vanskeligheter, at hvis Frankrike vilde innta den steile holdning som hr. Moseid inntar idag, og si: Vi går ikke tilbake, var det håpløst. Men selv om vi er et lite land lykkes det, fordi vi har ført en moderat og forsiktig tollpolitikk, å få våre motstandere til å gi efter. Derfor tillegger jeg det en så stor vekt, det som foreligger her idag.

Bonnevie: Representantene fra fiskeridistriktene var efterlyst. Som en av dem vil jeg gjerne få svare med president Hambros ord: "Man kan bli nødt til å bøie sig i det enkelte tilfelle, men man gjør det ikke med glede." Jeg går ut fra, at når hr. Alvestad som representant fra et fiskeridistrikt har funnet å måtte innta det standpunkt han inntar, er det efter nøie overveielse av alle momenter, og jeg slutter mig til ham. Men jeg vil gjerne få uttale at ikke bare som representant fra et fiskeridistrikt, men ut fra min dypeste overbevisning håper jeg at den selvforsyningspolitikk vi driver, er tidsbestemt og tidsbegrenset, og at den tid må komme

da vi på ny av all kraft kan arbeide for vareutveksling og samvirke, ikke minst med de andre nordiske land.

Alvestad: Efter alle de bekymringer som er uttalt her fra mange hold, må jo konsekvensen være at vårt land slutter med å revidere tolltariffen på noe felt, med mindre vi går til tollnedsettelse. Men de bilder som er gitt med hensyn til forholdet til Tyskland, er dog ikke, tross alt, så nedslående for fiskens vedkommende. Riktignok er eksporten for billige fiskesorters vedkommende omtrent stengt; men til gjengjeld har vi øket vår eksport for de bedre betalte fiskekvaliteter til det samme Tyskland. Det skal man være klar over. Ellers vil jeg slutte med å si at jeg tror at flertallets innstilling er nettop å moderere sig og være moderat. De som sier det motsatte, kjenner ikke disse sakers behandling.

Presidenten: Hr. Moseid har ordet til en kort bemerkning.

Moseid: Jeg vil i tilslutning til statsministeren fremheve at Norge har ført en forsiktig, en liberal tollpolitikk, og det gjelder uansett om flertallets innstilling vedtas eller ikke. Det dreier sig her om en detalj, som ikke på noen måte kan hvirvles op til å være et avgjørende skille med hensyn til vårt lands tollpolitikk.

Førre: Jeg synes det virker - ja, jeg vet ikke om jeg tør bruke ordet vemmelig, når jeg hører disse bekymringer for fiskerne i forbindelse med denne sak. Her er det de som har ført tollpolitikken i vårt land, og som gjennom en lang historie har vært med å bygge op tollmurene i en tid hvor det ikke var noen særlig situasjon som skulde innby til tollpålegg, men hvor det vesentlig gjaldt å beskatte folket gjennom forbruket, som kommer og er så bekymret like overfor oss, som gjennom all denne tid har bekjempet tollpolitikken. Denne bekymring for fiskerne minner mig om den bekymring som borgerlige politikere uttrykte efter at småsparerne hadde tapt sine penger i bankene. Da var det slik, at omtrent alt det som siden blev foreslått av sociale tiltak, skulde stanses av hensyn til de stakkars småsparerne rundt i landet. Det førte i grunnen høire og venstre, og til dels bondepartiet sin politikk på. Nu, når de så å si også har ødelagt våre fiskemarkeder, heter det om alt det som bør skje herefter, at det må ikke skje av hensyn til fiskerne. - Jeg er ikke noen tilhenger av toll i sin almindelighet og spesielt ikke av tollskatter; men der er situasjoner hvor man må være med på en rimelig beskyttelse. Jeg synes ikke hensynet til Tyskland, som har en handelsbalanse i 1932 av ca. 70 millioner i sin favør, innbyr særlig til hensynsfullhet, når det selv aggressivt går til tollpålegg på norske varer.

Presidenten: Hr. Lykke har hatt ordet tre ganger og får nu ordet til en ganske kort bemerkning.

Lykke: Jeg skal være ganske kort. Det gjelder bare en uttalelse fra hr. Moseid, og også fra en annen representant her, nemlig den at det er farlig, når man har inntatt en posisjon, å gå tilbake. Da spør jeg: Hvad er farligst: Å innta en posisjon som man er bange for at man i det lange løp ikke kan forsvare, eller å innta en forsiktigere posisjon, som man vet at man kan forsvare på alle kanter? Her er nettop spørsmålet om man kan avløse for bestemte

artikler et tollpålegg med en kontingentering? Det er spørsmålet idag, og utenom det kommer man ikke. Jeg kan godt forstå at hr. Førre og andre har det vondt når de skal være med på begge deler, for det er noe helt nytt i vår tollpolitikk.

Komiteen hadde innstillet:

I.

De forhøielser av tollen på artikler som Stortinget 29 juni 1933 har besluttet utover hvad der er foreslått i St.prp. nr. 1 for 1933, kap. 2011, om tollavgifter, blir straks å sette i kraft straks for følgende posters vedkommende:

1. Forandring av bestemmelsen om sesongtoll i anmerkningen under tariffens artikkel "Grønnsaker 1.", hvorved tomater (under l.nr. 250) skal inngå tollfritt i tiden fra 1 januar til 30 april mot nu 1 januar til 31 mai.

2. Tøisko med såler av gummielastikum opføres særskilt med en grunntoll av kr. 1,20 pr. kg.

3. Forhøielsen av grunntollen for "Kurver 1", vesentlig av ubarkede kvister fra kr. 0,12 til kr. 0,20 pr. kg.

4. Forhøielse av grunntollen for klæruller fra kr. 0,03 til kr. 0,05 pr. kg. ved at varen overføres til Metaller II C - i arbeide - 13.

5. Vridd, kortlenket kjetting til snekjeder, hvis ledd ikke overstiger 6 mm. i diameter utskilles som egen post fra l.nr. 530 med en grunntoll av kr. 0,05 pr. kg.

Presidenten: Ved siden av komiteens innstilling til I har hr. Moseid på mindretallets vegne optatt forslag om, at forhøielsene under punkt 4 og punkt 13 i St.prp. nr. 6 for 1934 blir å sette i kraft straks.

Punkt 4 i proposisjonen har følgende ordlyd:

Gummiringer, også om heri finnes innlagt tråd eller vev, er utskilt som egen post fra l.nr. 263 med en grunntoll av kr. 0,50 pr. kg., mens grunntollen nu er kr. 0,30 pr. kg.

Punkt 13 har følgende ordlyd:

Forhøielse av grunntollen for "Vogner etc. 1. e. ytterdekker til gummiringer, felgbånd og massivringer for motorvogner" (l.nr. 893) fra kr. 0,30 til kr. 0,50 pr. kg.

Hambro: Jeg vil bare gjøre komiteen et spørsmål om redaksjonen. Når det i I i 5te linje står, at disse avgifter "blir straks å sette i kraft straks", betyr da dette, at der står en gjentagelse av "straks", en kortere tidsfrist enn den som er vanlig? Eller er det bare et uttrykk for komiteens intense interesse for å påskynde saken?

Presidenten: Jeg vet ikke om presidenten kan besvare det med, at presidenten oppfatter det som en trykkfeil, og presidenten utelot det ene "straks".

Alvestad: Hr. Moseids forslag er jo i grunnen ikke diskutert; men jeg skal ikke forlenge debatten her ved å opta noen videre debatt om denne sak. Jeg vil bare henwise til hvad vi har pekt på i komiteen, at når vi i flertallet ikke har kunnet slutte oss til det, er det av hensyn til den avtale som er inngått med Belgia om disse ting.

Votering:

1. Moseids forslag blev mot 23 stemmer ikke bifalt.
2. Komiteens innstilling til I, innledningen samt punkt 1, bifaltes enstemmig.
3. Komiteens innstilling til I, punkt 2, bifaltes med 76 mot 71 stemmer.

Voteringen foregikk ved navneoprop efter anmodning av Lykke.

De 76 representanter var:

Salbubæk, Støstad, Aarseth, Mathiassen, Anton Jenssen, Alb. Christiansen, Johs. Bergersen, Thorvik, Thv. Svendsen, Pettersen, Johannessen, Aakre, Haavardstad, Nersten, Moseid, Udland, Olsen-Hagen, O.J. Olsen, Førre, Nordanger, H. Halvorsen, Korslund, Helga Ramstad, Samuelsen, Dybwad Brochmann, G. Bakke, Hornsrud, Steen, Johan Jensen, Moss, Nygaard, Kr. Berg, Mikkola, Oscar Nilssen, Sæter, Vorum, Fonstad, Aukrust, Fr. Monsen, Ødegaard, Bergsvik, Jakob Vik, Forstrøm, Langeland, Oksvik, Trødal, Alvestad, Ulrik Olsen, Moan, Cornelius Enge, Bonnevie, Steffensen, Andrå, Jul. B. Olsen, Bøe, Ørud, Lars Moen, Smebye, Madsen, Magnus Nilssen, Olaf Johansen, Helga Karlsen, Hognestad, Anders Lothe, Steinnes, Versto, Vegheim, Solberg, Aslak Nilsen, Foshaug, Ingebrigtsen, Alfons Johansen, Kirkeby-Garstad, Wiik, Nygaardsvold og Skarholt.

De 71 representanter var:

Lykke, Signe Swensson, Ræder, Schjerven, Bruun, Tvedten, Sverdrup, Sollie, Maastad, Undrum, Braadland, Harald Bakke, Stray, Ørbæk, Eiesland, Skeibrok, Rygh, Sven Nielsen, Peersen, Knut Jacobsen, Bærøe, Gram, Sundby, Vaksdal, Th. Mowinckel, Jon R. Aas, Tandberg, Sven Svensen, Carl R. Olsen, Østby-Deglum, Joh. A. Svendsen, Myklebust, Lavik, Kårbø, Bleiklie, Tveit, Flem, M.J. Strand, Syltebø, Romundstad, Anderssen-Rysst, Mjaavatn, Caroliussen, Præsteng, Haavard Hanssen, Arne Aas, Fjalstad, Bjørnson, Alf Mjøen, Hambro, Getz, Kleppe, Kverneland, Vinje, Edland, Jakob Lothe, Hegrenæs, Seip, Hovland, Valen, Hundseid, Brinch, Alexander, Erling Johansen, Alvær, Laberg, Lund, Müller, Leinum, Handberg og Asmundvaag.

Fraværende var:

Sjøli, Nordlie (syk) og Alb. Moen.

4. Komiteens innstilling til I, punktene 3, 4 og 5, bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II.

Det henstilles til regjeringen ved tolltariffens forberedelse i år på ny å opta spørsmålet om de øvrige tollforhøielser til fornyet behandling.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

III.

Regjeringen bemyndiges til straks å iverksette de foranstaltninger som finnes påkrevet for å beskytte norsk produksjon mot skadelig konkurranse.

Presidenten: Her har statsminister Mowinckel fremsatt følgende tilleggsforslag:

"Forsåvidt disse foranstaltninger omfatter importregulering blir sådan dog ikke å iverksette for de under I, post 2, omhandlede tøisko."

Votering:

1. Komiteens innstilling III bifaltes enstemmig.

Statsminister Mowinckel: Jeg vil henstille til presidenten å benytte navneprop ved neste votering, for dette er et overmåte viktig spørsmål.

Votering:

2. Statsminister Mowinckels tilleggsforslag blev med 82 mot 65 stemmer ikke bifalt.

De 82 representanter var:

Anders Lothe, Steinnes, Versto, Vegheim, Hundseid, Solberg, Aslak Nilsen, Foshaug, Ingebrigtsen, Alfons Johansen, Kirkeby-Garstad, Wiik, Müller, Nygaardsvold, Handberg, Skarholt, Salubæk, Støstad, Aarseth, Mathiassen, Anton Jenssen, Alb. Christiansen, Johs. Bergersen, Maastad, Thorvik, Thv. Svendsen, Pettersen, Johannessen, Aakre, Haavardstad, Nersten, Moseid, Udland, Olsen-Hagen, O.J. Olsen Førre, Nordanger, H. Halvorsen, Korslund, Helga Ramstad, Samuelson, Dybwad Brochmann, G. Bakke, Hornsrud, Steen, Johan Jensen, Moss, Nygaard, Kr. Berg, Mikkola, Oscar Nilssen, Sæter, Vorum, Fonstad, Aukrust, Fr. Monsen, Ødegaard Bergsvik, Jakob Vik, Forstrøm, Langeland, Oksvik, Trødal, Romundstad, Alvestad, Ulrik Olsen, Moan, Cornelius Enge, Bonnevie, Steffensen, Haavard Hanssen, Andrå, Jul. B. Olsen, Bøe, Ørud, Lars Moen, Smebye, Madsen, Magnus Nilssen, Olaf Johansen, Helga Karlsen og Hognestad.

De 65 representanter var:

Jakob Lothe, Hegrenæs, Seip, Hovland, Valen, Brinch, Alexander, Erling Johansen, Alvær, Laberg, Lund, Leinum, Asmundvaag, Lykke, Signe Swensson, Ræder, Schjerven, Bruun, Tvedten, Sverdrup, Sollie, Undrum, Braadland, Harald Bakke, Stray, Ørbæk, Eiesland, Skeibrok, Rygh, Sven Nielsen, Peersen, Knut

Jacobsen, Bærøe, Gram, Sundby, Vaksdal, Th. Mowinchel, Jon R. Aas, Tandberg, Sven Svensen, Carl R. Olsen, Østby- Deglum, Joh. A. Svendsen, Myklebust, Lavik, Kårbø, Bleiklie, Tveit, Flem, M.J. Strand, Syltebø, Anderssen-Rysst, Mjaavatn, Caroliussen, Præsteng, Arne Aas, Fjalstad, Bjørnson, Alf Mjøen, Hambro, Getz, Kleppe, Kverneland, Vinje og Edland.

Fraværende var:

Alb. Moen, Sjøli og Nordlie (syk).

Presidenten: Den reglementsmessige tid er forlengst forbi, men presidenten vil foreslå at vi fortsetter utover aftenen til vi blir ferdig med dagens kart.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckels redegjørelse om utenrikspolitiske spørsmål av 2 februar 1934 (Innst. S. B.).

Anton Jenssen: Det er den ærede stats- og utenriksministers uttalelser om vår rusdrikkpolitikk og dens forhold til våre utenlandske handelsforbindelser som gjør at jeg må ta denne sak op til en noe bredere drøftelse her for lukkede dører, enn man ellers vil kunne gjøre i offentlig møte, ialfall for tiden. Forholdet vedrører viktige og aktuelle sider av vår indre edruelighetspolitikk. Det gjelder vårt folks, det vil si det store flertall av folkets, interesser, og det gjelder dets vilje i edruelighetspolitikken

- på den ene side, og det gjelder visse nærings- jeg kan vel kanskje si rusdrikk-næringsinteresser på den annen side. Og ad utenrikspolitisk omvei angår forholdet også andre hjemlige næringsgrener, gjennom hvis interesser de utenlandske rusdrikkfabrikanter øver innflydelse på vår indre edruelighetspolitikk - for ikke rent ut å si at disse fremmede interesser dirigerer vår indre frihet på dette område. Det var dette som utenriksministeren berørte sterkt i sin redegjørelse.

Det som jeg nødvendigvis må komme inn på, vil dele sig i tre punkter. Først og fremst er det hr. utenriksministerens uttalelser om Vinmonopolets overtagelse av vinskjenkingen. Dernæst - jeg kan si det straks - må jeg komme inn på et annet forhold som må sees i samme forbindelse, et sterkt ømtålelig forhold, har jeg inntrykk av, og det er spørsmålet om de private vinagenter. For det tredje det spørsmål som statsministeren opholdt sig nokså lenge ved sist, spørsmålet om landdistriktenes adgang til å delta i brennevinsavstemningene, en adgang som efter statsministerens uttalelser skulde være å opfatte som traktatstridig.

Av disse tre punkter begynner jeg med vinskjenkingen, og jeg skal prøve å gjøre det så kort som mulig. Vinskjenkingens monopolisering er, som alle vil vite, blitt et folkekrav, hvor der står minst tre fjerdedeler av landets befolkning bak. Men det har hittil ikke lykkes å få en ordentlig drøftelse av dette spørsmål

her i Stortinget, enn si å få noen avgjørelse av spørsmålet. Man har likesom stått overfor den store bøigen - man har gått utenom spørsmålet. Og spørsmålet er dog, som bekjent, reist ganske tidlig, og det i forbindelse med selve Vinmonopolets opprettelse. Selve de private vinbevillinger er, i forhold til forutsetningene for Vinmonopolets opprettelse i sin tid, i strid med Vinmonopolets tilblivelse. Jeg henviser her såvel til tidligere socialminister, statsråd Oftedals uttalelser i sin tid, som til uttalelser fra en annen socialminister i en av hr. Mowinckels tidligere regjeringer, statsråd Paal Berg, som allerede i 1920 om dette spørsmål uttalte at alle privatøkonomiske interesser i rusdrikkomsetningen måtte fjernes.

Hr. Myklebust inntok her presidentplassen.

Presidenten: Presidenten er diverre nøydd til å avbryta talaren. Det er innskribe ei heil rekkje talarar, og presidenten gjer difor framlegg um at taletida for dei talarane som vert innskrivne heretter, vert sett til upp til 2 minuttar.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Anton Jenssen: At man allikevel har oprettholdt det system vi har med privat vinskjenking, det har flere sider. Bl. a. vil jeg nevne at det strider mot den folkemening som går ut på at man må arbeide for å få en alkoholfri utekultur, en størst mulig edruelighet i vårt folk, en alkoholfri fest-, og jeg kan gjerne si, restaurantkultur. Disse private vinrettigheter gir sine innehavere et forsprang frem for de alkoholfri etablissementer, og utkonkurrerer selvfølgelig de sistnevnte. Denne sterke privatinteresse er derfor også en hindring for den retning som vil gjennomføre den alkoholfri folkekultur i vårt land. Der er adgang til å gjennomføre den samme ordning for vinskjenkingen som man har for brennevinsskjenkingen. Denne adgang har man i vår rusdrikklovgivning, og det er heller intet i våre traktaters ordlyd - det er bragt på det rene - som hindrer gjennomførelsen av denne ordning. Der er altså adgang til å gjennomføre den, om man vil. Man har kunnet innvende at det er vanskelig å gjennomføre en slik ordning, og man kan opkonstruere praktiske vanskeligheter. Jeg vil da bare i all korthet nevne at så praktiske folk på dette område som brennevin- og vinsamlagenes styremedlemmer, de har på et landsmøte uttalt sig for at vinskjenkingen bør overdras til samlagene og Vinmonopolet, på samme måte som det er skjedd for brennevin. Disse folk mener at det er ingen praktiske vanskeligheter i veien, så det er altså ikke deri det stikker at man ikke vil gjennomføre denne ordning. Saken har ved siden av den store edruelighetsinteresse, som jeg nevnte, en ikke ubetydelig økonomisk interesse. Det er oplyst at for 1930 - jeg har ikke innhentet senere opgave - hadde Vinmonopolet en levering av vin til skjenkeberettigede for 9,3 mill. kroner. Samtidig oplystes at den almindelige fortjeneste på vinskjenking er 100 pct. De skjenkeberettigede i vårt land har altså her hatt en bruttofortjeneste av 9,3 mill. kr. Hvis Vinmonopolet på statens vegne overtok denne skjenking, på samme måte som for brennevin,

vilde i en tid som denne en vesentlig del av disse 9,3 mill. kroner kunne innspares til fordel for staten. Det er et ikke uvesentlig moment; men selv dette tillegger jeg mindre betydning enn det jeg før har nevnt, hensynet til våre edruehetsbestrebelse, og jeg tillegger det også mindre betydning enn jeg tillegger det prinsipp å få fjernet privatinteressene og den almindelige agitasjon fra rusdrikkomsetningen.

Jeg vil berøre et forhold, hvor jeg synes tendensen er nokså farlig. Når Hotell- og Restaurantforbundet har holdt sine årsmøter, så har man der selvfølgelig fordi det gjelder medlemmenes økonomiske interesser, drøftet det spørsmål å få de private skjenkerettigheter, retten til bevilling, traktatfestet, på samme måte som vinagentene. Jeg frykter for at utenriksdepartementets uttalelse her forleden, i anledning av spørsmålet om Vinmonopolets overtagelse av skjenkeretten i Oslorestaurantene, også er et skritt i retning av å imøtekomme det krav som er reist om de private skjenkerettsinnehaveres preferense og rett til å ha disse fordeler. Når hoteller og skjenkerettsinnehavere har kunnet stille det krav, så er det en følge av - ja, man kan si de er animert til det av de private vinagenter. Det er privatinteresser som ligger til grunn for det. Utenriksdepartementet har sagt, og det samme uttalte utenriksministeren her, at selve dette forhold med vinrettighetenes monopolisering vil volde vanskeligheter like overfor vinlandene og særlig da like overfor Frankrike. Ja, vi vet at det vil vekke motstand; men det er ikke bare der motstanden er å finne. Statsministeren sa at det vekker motstand i Frankrike, særlig av hensyn til privatimporten. Jeg skal se litt på det i forbindelse med vinagentene. Dette vårt utenriksdepartements holdning overfor dette spørsmål vakte - da svaret blev offentlig kjent gjennom en avismeddelelse - jeg tør si bestyrtelse i vide kretser ut over i vårt land. Det blev oppfattet slik at utenriksdepartementet i dette folkekravsspørsmål hos oss stillet sig på de franske vininteressers side. Nu oplyste statsministeren sist her at dette spørsmål muligens vilde bli innbragt blandt de saker som der skulde optas forhandlinger om - forhandlinger som formentlig nu er pågått mellem Norge og Frankrike angående kontingentene, - men at man vilde prøve her å holde vinspørsmålet utenfor, og kunde ikke det lykkes, så var det ikke vår skyld. Nu vil jeg få lov til å stille det spørsmål til utenriksministeren: Hvordan står dette spørsmål idag? Har dette spørsmål vært reist av Frankrike, og har regjeringen gitt noe løfte som kan binde vår indre rett i henhold til norsk lov og i henhold til våre traktater? Har det vært reist og har regjeringen gitt et sådant løfte, eller akter regjeringen å gi noe sådant, eller vil den bli stående på det standpunkt at det her ikke skal skje noen forandring:

I forbindelse med disse forhold som jeg her har omtalt, må jeg komme inn på spørsmålet om de private vinagenter, for det er jo egentlig, såvidt jeg skjønner, deri at selve vanskeligheten i vår vinpolitikk og i forholdet til vinlandene ligger. Disse vinagenter er jo på et vis traktatfestet her hos oss, idet vinlandene fritt skal kunne henvende seg til skjenkeberettigede med sine offerter og også kunne opta private ordres d.v.s. de kan ikke henvende seg til private, men opta ordres som kommer inn. Her hos oss er forholdet det, at det er Vinmonopolet som er den store importør av vin. Vinmonopolet importerer ca. 90,4 pct. av all vin, mens privatimporten utgjør 9,6 pct.; slik var det ifjor. Det er altså

bare en kjøper av de 90 pct. av vinimporten. Det importertes ca. 5 mill. liter vin ifjor. Av dette importeres privat noe over 400 000 liter. Men for å avslutte denne forretning med Vinmonopolet har vi her i landet mellom 300 og 400 private vinagenter! Disse privatagenter er naturligvis her for å vareta sine huses interesser, og det gjør de på mange forskjellige vis. Bl. a. kan vi jo se, rett som det er, et angrep i "Aftenposten" eller andre aviser på Vinmonopolet. Og hvis vi undersøker forholdet, viser det sig at det er en eller annen vinagent som har levert en offerte på vin til Vinmonopolet og som har fått denne offerte refusert, og så er mannen blitt rasende og er gått til en eller annen avis. Og så er det visse aviser som står åpne alle tider for angrep på Vinmonopolet. Disse vinagenter legger sig jo også bort i Vinmonopolets priser og legger sig bort i Vinmonopolets måte å offerere viner på til skjenkeberettigede o.s.v., og som jeg nevnte isted, er den vesentligste verdi av disse vinagenter for vinlandene og for vinfabrikantene den at de er deres private agitatorer her oppe i vårt land, hvor de skal reise vanskeligheter for den norske folkevilje i edruelighetspolitikken og skape utenrikspolitiske vanskeligheter også for vår handelspolitikk. Det er jo en forargelig ting, dette, at vår egen hjemlige edruelighetspolitikk skal dirigeres av utenlandske vinhuse gjennom deres agenter her i landet, det er en forargelig trafikk, bare det. Men at vår handelspolitikk også skal danse efter disse folks pipe, det er en ennu forargeligere trafikk! Nu reiser det sig det spørsmål om disse vinagenter er nødvendige. Til det er det kort å svare - jeg har bragt det i erfaring - at disse vinagenter ikke er nødvendige, de er ikke engang ønskelige.

Jeg har allerede nevnt, som også statsministeren nevnte sist, at Frankrike og vinlandene vil motsette sig mange ting av hensyn til privatimporten. Statistikken viser at privatimporten ikke spiller noen større rolle. Den var 9,6 pct. av vinimporten, og derav gikk ikke engang halvparten til skjenkeberettigede, resten var private ordres. Noen svært stor interesse forekommer det da mig at den private import ikke kan ha for vinlandene sammenlagt. Derimot har naturligvis agentene som agitatorer for utenlandske rusdrikkinteresser sin interesse. Det er mektige folk, dette. Hvis man kommer i nærheten av disse folk eller deres interesser, så gjøres vinagentene straks identiske med forretningsinteresser. Jeg vil nevne et eksempel her fra Oslo, et eksempel på med hvilken interesse agentene omfattes og hvilken beskyttelse de har. I en av de kjente rettssaker vedrørende Vinmonopolet optrådte på Vinmonopolets vegne en av Oslos mest kjente advokater. Denne advokat uttalte da om vinagentene at de efter hans mening var en "blindtarm som burde kuttet vekk." Denne kjente Osloadvokat, som satt i en av Oslos storbankers direksjon, blev straks ved neste generalforsamling fjernet fra direksjonen. Det var handelsinteressene og forretningsinteressene som var ute og gikk, og dette var takk for sist. Man ser med hvilken interesse de omfattes her hjemme også, så spørsmålet for så vidt er vanskelig. Men en annen ting er om man ikke allikevel må finne en vei ut av dette uføre. Sverige f.eks. har, såvidt jeg har bragt i erfaring, kvittet sig med vinagentene på sitt vis, og det måtte kunne gå an å finne en brukbar linje, slik at vi kunde komme over på selvstendighetslinjen her hjemme hos oss

også, og min henstilling gjelder at traktatpolitikken etter denne tid legges an med sikte på en snarest mulig avskaffelse av vinagentene.

Det tredje spørsmål som statsministeren nevnte, skulde jeg gjerne ha opholdt mig noe ved. Jeg skal ta det svært raskt. Det er spørsmålet om landdistriktenes adgang til å delta i brennevinsavstemninger. Endelig engang fikk vi da et svar på dette mange ganger reiste spørsmål. Statsministeren sa at det var et spørsmål som "underhånden har meldt sig." Nei, det spørsmål har neppe meldt sig for stats- og utenriksministeren "underhånden". Kravet er reist av landdistriktene for flere år siden. Det var i 1928-29. Og kravet er optatt på avholdsfolkets program i 1930, og det har fått ubetinget tilslutning i f.eks. bondepartiets program både i 1930 og 1933, og dette krav har hatt i foregående periode og har også i denne periode overveiende tilslutning her i Stortinget. For 2-3 år siden - det minner jeg også om - blev det fremsatt utformet forslag til lovforandring i den retning. Forslaget blev oversendt regjeringen, og det kan ikke være den ærede stats- og utenriksminister ubekjent at det forslag ligger hos regjeringen. Dessuten har regjeringen selv gjennom proposisjoner både i 1930, 1931 og 1932 omtalt saken og sagt at den skal komme tilbake til spørsmålet. Men man har stadig vekk veket unda. Så det er ikke noe spørsmål som er berørt underhånden. Men vi fikk ialfall et svar, og det svar gikk såvidt jeg kunde forstå, ut på at spørsmålet utvilsomt var traktatstridig. Og hvorfor? Fordi det i utlandets øine gjør brennevinsforbudets ophevelse illusorisk, og det skal man på det hold i utlandet ikke ha noe av. Det er naturligvis ikke riktig. Det er naturligvis helt galt, helt feilaktig. Spørsmålet er jo et almindelig innenrikspolitisk spørsmål, og det er et almindelig rettferdighetskrav reist fra landdistriktene. Det er et spørsmål om hvorvidt landdistriktene skal finne sig i eller ha adgang til å la sine distrikter overflomme av brennevin fra sin nærmeste by eller ikke. At dette er et betydelig edruelighetsspørsmål er gitt. På den annen side er det også gitt at landdistriktenes befolkning - de som er interessert i å lette adgangen til brennevin - har likeså stor rett til å delta i avgjørelsen av hvorvidt de skal ha brennevin fra sin nærmeste by eller ikke. Vi har flere eksempler på at landdistriktene er sterkt interessert. Jeg kan nevne et grelt eksempel som Bodø, hvor man hadde en omsetning fra Vinmonopolet på 1,6 mill. kroner. Av dette beløp er 300 000 kroner omsetning i byen og 1 300 000 i landdistriktene. Som man ser er landdistriktene overordentlig sterkt interessert i brennevinsomsetningen fra nærmeste by. Som sagt, at spørsmålet ikke er kommet frem tidligere i år, da vi har brennevinsavstemning utover i en rekke byer, har vakt skuffelse, og harme. Imidlertid har vi nu fått beskjed om hvorfor det ikke er kommet op før. Vi vil benytte denne anledning, vi som er av denne mening i ethvert fall, til å hvede at denne landdistriktenes adgang til å delta i brennevinsavstemningene ligger i linje med vår nuværende lovgivning om de lokale avstemninger om brennevinshandelen. Og vi venter at også regjeringen vil hevde denne opfatning og det med sådan kraft og overbevisning at også Frankrike vil skjønne det. Men også i dette spørsmål står man overfor en av følgene av de utenlandske vinkapitalisters agitatoriske virksomhet ved vinagentene i vårt land, og overfor det

meget betydelige spørsmål, som jeg nevnte isted, å forberede veien til å få kuttet vekk denne "blindtarm", som nu forgifter den norske folkekropp.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: I anledning av de av den ærede representant reiste spørsmål om vår vinpolitikk kan jeg i grunnen innskrenke mig til å henvise til hvad jeg sa under selve redegjørelsen, som jo i alt vesentlig inneholdt et svar på de spørsmål han idag reiste. Men jeg kan kanskje utdype det en smule. Hvad Vinmonopolets overtagelse av utskjenkingen angår, sa jeg, at det ikke kunde betegnes som direkte traktatstridig, men det vilde utvilsomt fra fransk hold gjøres gjeldende, at en sådan nyordning helt vil forrykke det tidligere forhold hvad privatimporten angår, og at så ikke skjedde hadde Frankrike alltid tillagt den største vekt. Jeg sa altså i denne forbindelse, at det sikkert vil voldes vanskeligheter ved en overførsel av utskjenkingen til Vinmonopolet og til samlagene; men jeg sa også at traktatstridig var det ikke. - Hvad nu en utvidelse av stemmerettsgrensene angår - det annet spørsmål som hr. Anton Jenssen var inne på - så sa jeg, at det var utvilsomt traktatstridig, det kunde ikke skje uten en lovendring. Men jeg sa ikke at det var traktatstridig bare fordi det gjør brennevinsforbundets ophevelse illusorisk. Nei, det er traktatstridig fordi det krever lovendring, og forutsetningen for vår siste traktat var at den brennevinslov som dengang eksisterte, skulde bli stående og vedbli å eksistere. Følgelig kan vi ikke gå til et sådant skritt som til utvidelse av stemmerettsgrensene uten nye traktatforhandlinger med Frankrike. Hvad det 3dje spørsmål angår, om de private vinagenter, har det i virkeligheten i mange år vært Vinmonopolets håp at man skulde nå frem til en ordning hvorved man blev kvitt de private vinagenter; men dessverre har disse agenter ved forskjellige rettssaker her i landet vunnet en ganske sterk posisjon. Og at den sterke posisjon de har vunnet, har vakt tilfredshet og glede i Frankrike og også i de øvrige vinland må man visstnok tro, for, som jeg har sagt ved en tidligere leilighet, ligger ikke Frankrikes, Spanias og Portugals interesse så meget direkte i dette at vinhandelen skal foregå gjennom agentene - det kan være dem forholdsvis likegyldig, hvis de bare kan få solgt det samme kvantum vin gjennom Vinmonopolet og kanskje av større og bedre verdi; og det er riktig som hr. Anton Jenssen sa, i Sverige har man nådd frem til en ordning uten agenter - men således som forholdet har utviklet sig, ligger vinlandenes interesse deri, at de utvilsomt i vinagentene ser en slags garde for sine interesser; de vet at gjennom vinagentene blir ønsket om å opprettholde vinimporten så meget sterkere, og da vinagentene har sine forbindelser utover det hele land, ser vinlandene deri en støtte for opprettholdelsen av vinimporten, som det i et land som Norge, hvor avholdsbevegelsen spiller sådan stor rolle, kan være bra å ha; og dette har i stor grad vanskeliggjort Vinmonopolets bestrebelser for å bli kvitt agentene. - Når det nu spørres om hvorledes vår stilling er til vinlandene eller ganske særlig til Frankrike idag, så er det å svare at de handelspolitiske forhandlinger med Frankrike volder stadig, som tidligere sagt i aften, ganske store vanskeligheter, det går tregt og vi møtes med mange skuffelser. En ting har vi måttet gå med på under de forhandlinger som foregår og det er, at det for vinspørsmålets vedkommende skal eksistere status quo. Det skal ikke skje noen forandringer under de forhandlinger

som nu pågår i de forhold som eksisterer - hverken mere eller mindre - de forhold som eksisterer overensstemmende med traktaten og overensstemmende med faktum og innarbeidede ordninger. Disse forhandlinger føres på en måte om en ordning fra dag til dag, i kortere tidsrum, det er måneder om å gjøre, men samtidig tilsier Frankrike oss da en viss garanti for at ordningen skal holde. Det ligger imidlertid slik an, at det er et stort spørsmål, om vi kommer til enighet med Frankrike gjennom disse kontingenteringsforhandlinger som vi nu fører. Det er et stort spørsmål. Vi hadde ønsket det og - som jeg sa sist under utredningen - så sterkt hadde vi ønsket det, at vi mente det var fordelaktig for landet at man under disse forhandlinger og for å nå gjennom de vanskelige forhold som eksisterer lot vinspørsmålet tre tilbake og beholdt status quo. Men - sa jeg videre - hvis vi blir nødt til å gå til videre almindelige forhandlinger, da må spørsmålet tas op. Det er nu adskillig som tyder på at disse forhandlinger ikke vil føre frem, men at vi likefrem må opsi handelstraktaten med Frankrike. Det vil dog ikke skje før spørsmålet er forelagt den forsterkede utenrikskomite, - så viktig anser vi det - og det kan være tale om at komiteen mener at det bør forelegges for det samlede Storting. Det er et ganske skjebnesvangert skritt; men hvis vi må gå til dette skjebnesvangre skritt, som vi kanskje blir tvunget til å gå til, da må vi spørre oss: Hvorledes vil vi stille oss med hensyn til fremtiden? Da vil vi selvfølgelig gjøre alt først og fremst for å bli kvitt agentene; selv om vi må gjøre innrømmelser for å bli kvitt agentene, så synes vi at det er av sådan viktighet for hele vår vinpolitikk, at vi blir kvitt dem, at slike innrømmelser må vi kanskje gjøre. Det vil bli lagt all kraft på å bli kvitt agentene. Og ellers vil vi søke å bevare den størst mulige indre og lokale frihet med hensyn til våre disposisjoner i alkoholspørsmål. Mere kan jeg ikke si om dette idag; men kanskje er det også tilstrekkelig. Spørsmålet peker jo fremover - det er ikke aktuelt idag; men det kan bli aktuelt meget hurtig. Det faller altså i to. Hvis vi når frem med kontingenteringsforhandlingene, da holder vi på status quo, da søker vi å holde vinspørsmålet utenfor. Men hvis vi ikke kan nå frem med disse forhandlinger og må opsi traktaten, da blir alle generelle spørsmål tatt op, da vil vinspørsmålet bli dratt inn og da vil våre bestrebelser gå ut på - som jeg her har sagt - å bli kvitt vinagentene og søke å nå frem til størst mulig indre og lokal frihet hvor det gjelder alkoholspørsmål.

Carl R. Olsen: Blandt den rekke meget viktige punkter utenriksministerens redegjørelse i Stortingets møte 2 februar d.å. omfatter, er også sjøterritoriet (trålerspørsmålet), og jeg har fått den opfatning, at grunnlinjene som skal trekkes for beregningen av vårt sjøterritorium, først må fastsettes. Da var det jeg gjerne vilde ha understreket ved denne anledning at spørsmålet om en fiskerigrense for vårt land - i likhet med hvad som eksisterer i flere andre land - må bli undergitt grundig behandling samtidig.

Jeg skal ikke opta tiden nu med detaljert innlegg. Men jeg er overbevist om, at skal de norske fiskeres eller fiskeriers interesser bli noenlunde tilfredsstillende varetatt, så kan dette kun skje ved hevdelse av en fiskerigrense på de strekninger av vår kyst hvor territorialgrensen ikke er fyldestgjørende i så måte.

Og det gleder mig at den ærede stats- og utenriksminister i den tidligere nevnte redegjørelse uttalte, at der vilde bli søkt optatt forhandlinger med Storbritannia så snart våre grunnlinjer for sjøterritoriets beregning er avgjort. Da først vil efter min mening et effektivt tråleropsyn komme til sin fulle rett. Ja, trålerplagen nordpå er fremdeles nærmest forferdende. En hensynsløs optreden på fiskebankene fortsetter. Der tas intet hensyn til fiskernes redskaper. En masse garn- og linebruk er ødelagt. Til og med lysbøiene er likesom blåst vekk. Det er klart - som det tidligere har vært fremholdt - at trålernes uberettigede bunnskraping, som foregår på fiskebankene, går aller verst ut over gytebankene, og det er dette jeg så klart som mulig vil ha fremholdt, når jeg understreker nødvendigheten av fiskerigrense.

Av komiteens foreliggende innstilling, som jo også omfatter sjøterritoriet, er jeg opmerksom på anledningen til å komme tilbake til denne sak siden. Jeg skal derfor innskrenke mig til kun å gjøre disse bemerkinger.

Braadland: Jeg vil begynne med en bemerkning av mere formell art, - jeg taler for så vidt ut fra mine personlige erfaringer. Jeg skulde nemlig tro det vilde være hensiktsmessig om utenriksministerens redegjørelse for fremtiden blev avgitt på den måte, at Stortinget fikk den dels i form av et dokument, en oversikt over de i årets løp stedfunne begivenheter og de faktiske forhold, og dels som en muntlig fremstilling her i Stortinget av utenriksministeren over den utenrikspolitiske situasjon sådan som regjeringen oppfatter den. Jeg er på det rene med, at den redegjørelse som vi idag debatterer for så vidt gir et ganske klart uttrykk for regjeringens opfatning av den utenrikspolitiske stilling; men samtidig tror jeg også det vilde være heldig om vi for fremtiden kunde få den supplert i dokumentets form med de faktiske og detaljerte opplysninger som utenrikskomiteen og Stortinget trenger. Skal nemlig en slik muntlig redegjørelse også inneholde det nødvendige av detaljoplysninger, vil det gjøre oversikten mere vanskelig, og man vil ikke få frem det som skulde være hovedsaken, nemlig regjeringens opfatning av den utenrikspolitiske situasjon.

Dernæst er det et annet forhold som jeg mener bør overveies, og som nok også på en måte kan sies å være av formell art, men som samtidig har sin store reelle betydning. Det er den ting, at redegjørelsen blir avgitt og debattert i Stortinget for lukkede dører. Vårt folk har ikke en sterkere føling med de utenrikspolitiske forhold enn at det vilde være heldig at disse spørsmål blev undergitt drøftelse i Stortinget, og at man dermed i den offentlige bevissthet får gitt utenrikspolitikken den plass som den nødvendigvis har krav på. Jeg er opmerksom på at det selvfølgelig er visse vanskeligheter forbundet hermed, som også utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse, men særlig hvis vi fikk en særskilt dokumentarisk redegjørelse fra utenriksministeren ved siden av, så vilde det jo også være adgang til deri å innta de opplysninger av fortrolig art som må behandles diskresjonært. Jeg tillater mig derfor å henstille til presidentskapet og til den ærede stats- og utenriksminister å overveie dette forhold.

Jeg kommer så inn på selve redegjørelsen og hvad der anføres i den. Med hensyn til den almindelige utenrikspolitiske situasjon, eller hvad utenriksministeren kalte den storpolitiske situasjon, så fremgikk det av redegjørelsen at

regjeringens interesse her konsentrerer sig om folkeforbundet og dets arbeide. Den ærede stats- og utenriksminister uttalte bl.a.: "Tross alle skuffelser, tross alle tilbakeslag, tross alle vanskeligheter, tror jeg de som har vært til stede i Genf, har følelsen av hvilket vidunderlig instrument for internasjonalt samarbeide for fredens bevarelse folkeforbundet er." Jeg har inntrykk av at den ærede utenriksministers noe lyriske innstilling kan ha spilt inn ved utformningen av denne uttalelse, men selv om man med litt mere nøktern uttrykksmåte måtte ta visse forbehold, vil jeg dog si at alle som har deltatt i dette folkeforbundets arbeide, har inntrykk av hvilket betydningsfullt instrument folkeforbundet er for det internasjonale samarbeide. Noe anderledes stiller det sig etter min mening når man ser på folkeforbundet som et instrument for fredens bevarelse. Jeg var riktignok vidne til i 1931 - i rådet under behandlingen av den tysk-østerrikske tollunion - at både den daværende franske utenriksminister Briand og den tyske utenriksminister Curtius bl.a. uttalte, at hvis man i 1914 hadde hatt noe tilsvarende til folkeforbundet, så vilde mulighetene for å ha undgått verdenskrigen vært meget store. Men tross dette forekommer det mig at den utvikling som har foregått i den senere tid, har gjort et meget vesentlig skår i folkeforbundets betydning for fredens bevarelse. Jeg tenker da for det første på det viktige forhold at de 4 stormakter U.S.A., Sovjetforbundet, Tyskland og Japan står utenfor folkeforbundet sammen med den brasilianske forbundsstat. Disse stater representerer både så store territorier og folkemasser og samtidig også så store militære maktmidler, at den omstendighet at de står utenfor folkeforbundet må øve en vesentlig innflydelse på situasjonen når man skal bedømme folkeforbundets betydning for fredens bevarelse. Jeg er selvfølgelig opmerksom på at både U.S.A. og Sovjetforbundet har samarbeidet med folkeforbundet på mange måter, også når det gjelder nedrustningskonferansen, men dette forminske ikke viktigheten av at de ikke står som faste medlemmer av forbundet.

Men der er også en annen omstendighet som gjør at man må stille sig mere skeptisk til folkeforbundets betydning for fredens bevarelse, og det er den stadig økende mengde av spesialavtaler mellom grupper av stater, og som synes å vise at den sikkerhet som folkeforbundspakten skulde gi, ikke ansees for å være fullt tilstrekkelig, men trenger til å styrkes på forskjellig vis. Det er riktignok så at en flerhet av disse spesialavtaler er inngått under folkeforbundets auspicier, men det gjør ikke følelsen av en viss usikkerhet mindre når det er en slik almindelig trang til særavtaler ved siden av folkeforbundspakten. Vi kjenner jo dette fra lengere tid tilbake, vi har jo f.eks. Locarno og Kelloggspakten, og vi har i den aller seneste tid 4-maktspakten mellom Tyskland, Frankrike, England og Italia. Jeg synes også det kanskje kunde vært grunn til for den ærede utenriksminister å ha pekt på den utvikling som her har funnet sted i den senere tid. Jeg tenker da ikke alene på den lille entente med dens utforming av det praktiske samarbeide mellom Tsjekkoslovakiet, Romania og Jugoslavia, men jeg tenker bl.a. på den i Athen nylig undertegnede Balkan-pakt mellom Tyrkiet, Grekenland, Serbien og Romania, men hvor Bulgaria ikke er med, og hvis praktiske betydning er den, at de vil gi et uttrykk for, at det ikke tåles noen innblanding fra det øvrige Europa for Balkanstatenes vedkommende. Men av særlig betydning for

folkeforbundet forekommer den polsk-tyske overenskomst mig å være, som supplerer den i november ifjor stedfunne deklarasjon mellom Hitler og den polske minister i Berlin, Lipski. Denne overenskomst har vært inngående diskutert i den europeiske presse, og dens betydning ligger ikke bare i avspenningen ved de polsk-tyske grenser, hvorved det tyske rike sikrer sig på østfronten, men samtidig er det vel mulig at det fra Polens side er en demonstrasjon mot at det er blitt holdt utenfor, f.eks. ved 4-maktsavtalen, idet Polen ikke setter pris på ikke å bli regnet som en stormakt. Det betyr i alle tilfelle en viss løsgjøring fra folkeforbundet. I samme retning virker jo også den konferanse som nu er planlagt mellom Mussolini, Dollfuss og Gømbös, hvor forholdet dem imellem skal nærmere drøftes. Det har selvfølgelig fortrinsvis en handelspolitisk betydning, men man kan også være ganske sikker på at det også har en politisk betydning.

Ser man på forholdet i sin helhet, og tar man dessuten i betraktning den utvikling som nedrustningskonferansen hittil har undergått og sannsynligvis fremdeles vil undergå, så forekommer det mig at det hadde vært naturlig at der hadde vært pekt på de konsekvenser som dette har for vårt lands almindelige militærpolitiske stilling. Vi må jo erindre at vi har en hærordning som er basert på en forutseende utenriksledelse, og efter min mening burde det være utenriksledelsens plikt å si fra når situasjonen har undergått en så stor forandring til det verre som i det sist forløpne år.

Men det er ikke alene når det gjelder forholdet til folkeforbundet at jeg synes den ærede stats- og utenriksminister har sett på situasjonen under en vel trang synsvinkel; det gjelder også den internasjonale situasjon i det hele. Det har forbauset mig ikke så lite at utenriksministeren i sin redegjørelse ikke kan sees å ha berørt kanskje den viktigste begivenhet, verdenspolitisk sett, som har funnet sted i det forløpne år, nemlig det nye amerikanske regime. Jeg tror der er all grunn til å understreke det alvorlige i den situasjon som er en følge av en opdeling av verden i forskjellige sterkt avgrensede økonomiske enheter, som begynte med Sovjetforbundet i Russland og som har fortsatt med det engelske imperiums avlukning ved Ottawa-overenskomsten av 1931, fortsatt med den sterkt nasjonalistiske fascisme i Italien og nazismen i Tyskland - en utvikling som enn ytterligere utvides og forsterkes ved begivenhetene i Amerika. Det er klart at her trenges en ny orientering like overfor de vanskeligheter og oppgaver som den nye situasjon bringer. Det står ikke i vår makt i løpet av kort tid å foreta en vesentlig omlegning av vårt næringslivs opbygning, men det forhindrer naturligvis ikke at det stadig vil melde sig spørsmål om utvidelse av vår nasjonale virksomhet og en omlegning i større eller mindre utstrekning av våre eksportnæringer. Vi kan si at en slik omlegning er beklagelig, men den kan bli nødvendig.

Det vil kunne tenkes muligheten av at der her vil reise sig spørsmål om vi skal gå inn i en nærmere forbindelse med en eller annen av de avsluttede autarkiske enheter som er under dannelselse. Spørsmålet er, heldigvis vil jeg si, ikke aktuelt, men det kan melde sig, og et forhold som kan gjøre dette spørsmål mere aktuelt, kan være utviklingen på det pengepolitiske, på det valutære område. Jeg tror at den opfatning som den ærede stats- og utenriksminister gav uttrykk for, hvor han begynte å tale om handelspolitikken, om valutakrigen og da spesielt mellom dollar og pund sterling, er en

vel sterk forenkling av situasjonen. Den ærede utenriksminister har kanskje forbisett en viktig omstendighet, nemlig at den pengepolitiske utvikling er resultatet av en bevisst innenriksk pengepolitikk og prispolitikk i flere økonomisk viktige stater. Den engelske pundpolitikk er f.eks. basert på den betraktning at prisnivået stort sett skal holdes, med tendens til en liten stigning, Sverige følger i så måte den samme politikk, mens den amerikanske pengepolitikk er grunnlagt på ønsket om en sterkere prisstigning, en tilbakeføring av prisnivået til hvad det var før den store verdenskrise, og det er for å nå dette mål at amerikanerne har foretatt de kraftige forholdsregler som vi kjenner, både med bearbeiding av pengemarkedet, ved de organisatoriske forholdsregler innen industrien og de pengepolitiske foranstaltninger som har fått sitt uttrykk f.eks. ved den midlertidige nedskjæring av dollarens gullverdi.

Utenriksministeren henviste til uttalelsene i trontalen i år om betydningen av den faste kronekurs i forhold til pund sterling. - Om kursens høide vil jeg ikke uttale mig ved denne anledning, men derimot mener jeg at det er en viktig pengepolitisk og handelspolitisk beslutning å stille valutaen i relasjon til en enkeltstats. Jeg vil ikke si at jeg er uenig i at vi hittil har stillet den norske valuta i relasjon til pund; men jeg tror nok det kunde trenes å bli overveiet om det ikke kunde bli spørsmål om fremtidig å følge en annen politikk. Selv om det kanskje kan høres litt rystende ut for en konservativ finansopfatning, er det ikke så sikkert om det ikke vilde være riktigere for oss å holde oss i en mere intim kontakt med dollaren, av den grunn at den amerikanske prispolitikk muligens kan stemme bedre overens med våre interesser enn den engelske. Jeg tror ikke man bør nære noen illusjoner om en snarlig løsning av de valutapolitiske vanskeligheter. Vi blir nødt til å greie dem, men i den forbindelse må vi være klar over at et uttrykk som en stabil valuta for øieblikket er en fiksjon eller ialfall et relativt begrep, idet man må være på det rene med de mål som man regner med. Såvidt jeg har forstått, er der ialfall fire forskjellige slike mål i øieblikket. Vi har det innenlandske prisnivå, gullet, pund sterling og vel også dollaren, idet den nuværende gullstabilisering av dollaren må antas å ha en provisorisk karakter.

Til de opplysninger som den ærede utenriksminister kom med i sin redegjørelse vedrørende forholdet til de enkelte land og de i den anledning trufne forføininger, har jeg intet vesentlig å bemerke. Og i virkeligheten er der vel enighet mellem alle partier om at vi for vår handelspolitikk ikke kan komme bort fra de retningslinjer som angis av vårt næringslivs almindelige opbygning. Men jeg tror vi må være klar over at der i den nærmere fremtid stadig vil melde sig spørsmål om optagelse av ny virksomhet innen Norges grenser. Vi må ikke nære noen illusjoner om å komme tilbake til rimeligere forhold i en nær fremtid. Det ser ikke slik ut, og det kan være en viss fare forbundet med for sterkt å understreke betydningen av å komme tilbake til det vi kan kalle de gode gamle tider. Det viktigste og det nødvendige vil dog imidlertid være at man på disse områder treffer de enkelte avgjørelser ut fra hensynet til de reelle interesser, og at man mindre fester sig ved de rent prinsipielle synsmåter.

Ett er ialfall sikkert, Norge har hittil ført en hensynsfull handelspolitikk, og de andre stater rundt om i verden har for så

vidt ikke noe å la oss høre. Skulde jeg nevne et enkelt land som jeg har inntrykk av den hele tid har optrådt på en fair måte, så er det Sverige. Men vi må huske på, at selv om det er tilfellet, vil det alltid være en viss handelspolitisk risiko ved forandringer. Det gjelder da å ta et standpunkt og en avgjørelse som er basert på, som jeg sa, situasjonen i det givne øieblikk, og uten at man gjør sig noen illusjoner om våre handelspolitiske maktmidler. Noen stor handelspolitisk offensiv tror jeg neppe det kan bli tale om, men når det gjelder den handelspolitiske defensiv så er det vår plikt å bruke våre forsvarsmidler til vern om vårt næringsliv så langt det lar sig gjøre. Det er nylig blitt mig fortalt, at nu kan Mansjukuo konkurrere på det tyske marked med den tyske jernproduksjon som er basert på innført malm fra Kiruna, og som er beskyttet med en toll av 10 Reichsmark pr. tonn. Dette betyr problemer som ialfall ingen Manchester- liberalisme kan løse.

Dybwad Brochmann: Jeg vil først få lov til å gjøre noen bemerkninger til representanten Anton Jenssen om vinhandelen. For det første er hr. Jenssen sannsynligvis ikke opmerksom på, at hvis man nu også skal ta all vinskjenking og gjøre til statshandel, så tar man ytterligere en hel rekke skatteobjekter og inntekter bort fra de forskjellige distrikter. Da kjører vi videre på det samme gale spor, å tappe distriktene og trekke alle pengene inn til Oslo, inn til statskassen. Følgen av den politikk vil bli atter igjen nødvendigheten av nye bevilgninger til distriktene, altså en brist i hr. Jenssens linje, som dessuten aldeles ikke har noe flertall i det norske folk. Hvis den skulde befølges, vil det bare være å fortsette på det samme gale spor som hittil. Det er i det hele tatt et spørsmål om vår vinpolitikk i lengden bør fortsettes, om ikke disse traktater med vinlandene så fort som mulig bør opsies eller revideres. Vi ser at den norske vinindustri arbeider under fullstendig umulige vilkår. Det er en stor vinhandel her i Norge som selv fremstiller sin vin, nemlig Grimstad Gartneri. Såvidt mig bekjent må de nu ved frysning ta vekk en 30-40 pct. for å få den op i den alkoholgehalt som svarer til de vinmerker som de skal konkurrere med. Formodentlig er det å være listig som slanger, men enfoldig som duer å begunstige den utenlandske vinproduksjon, så de kan arbeide meget billigere og under langt gunstigere omsetningsvilkår enn de norske vinprodusenter? Jeg bruker med vilje statsministerens uttrykk, listig som slanger og enfoldig som duer. For det forekommer mig, at hvis noe er enfoldig her hjemme, må det være å begunstige utlandet ved alle mulige anledninger og så stille de norske vinprodusenter så vanskelig som det går an å få gjort. Den politikk å ødelegge våre gamle industrier har vi ingen som helst fordel av, og heller ikke kan jeg innse at vi har alle disse masser av hensyn å ta til de forskjellige land der ute, som regjeringen hittil har pleiet å ta.

Ser man på handelsbalansen, ser vi at alle disse land profiterer på Norge, ikke minst Frankrike og England, og de andre større nasjoner profiterer også på sin handel med Norge. De vil alle sammen tape på at den handel innstilles. De vilde tape mere enn Norge i verste fall vilde tape, for vi profiterer ikke på en hel del av vår utenrikshandel. Det er godt mulig at vi tar for meget hensyn til utlandet av hensyn til skibsfarten. Det kan godt være mulig at vi har mere tonnasje enn vi har bruk for, og for å ha den fornøielse å være visergutt for andre nasjoner ofrer vi en hel del andre

interesser. Det er et meget stort spørsmål om vår utenrikspolitikk i det hele tatt er forsvarlig. Og i motsetning til den foregående taler hr. Braadland, vil jeg få lov til å presisere som Samfundspartiets representant, at vi mener ikke at nordmennene foreløpig har hatt noen fordel av den politikk som heter Nasjonenes Forbund. Vår deltagelse i Nasjonenes Forbund har hittil nærmest vært en slags stimulanse for politikere her hjemme. Jeg for min del oppfatter Nasjonenes Forbund nærmest som en statsmennenes eller politikernes fagforening. Noen annen fordel eller betydning har Nasjonenes Forbund ikke. Man føler at grunnen svikter under benene her hjemme, og så føler man trang til å reise ut og snakke med andre som driver lignende politisk trafikk i andre land. Norges innmeldelse i Nasjonenes Forbund har kostet oss meget. Jeg tror ikke på fordelene ved å fortsette; jeg tror at vi står oss på å føre en politikk som meget mere tar sikte på den innenlandske totalitetsøkonomi. Vi må først og fremst få en oversikt over Norges totale livsmuligheter, vår samlede produksjon og konsum, og så ikke tilnærmelsesvis ta så mange hensyn til de fremmede som vi har pleiet å ta. Vår kronepolitikk vil også stå sig på en sådan ordning; for det som til slutt bestemmer den norske krone, er forholdet her hjemme mellom produksjon og konsum. Hele den Mowinckelske linje med hensyn til utlandet tror jeg er forkastelig. Jeg tror at den ærede statsminister i den henseende lider under en altfor stor trang til å føie de fremmede. Jeg gjentar at de fremmede profiterer på Norge næsten ved alle anledninger. Når det gjelder vinhandelen i særdeleshet, skulde man tro at vi hadde tapt all sund sans her hjemme. Vi begunstiger, som jeg sa, alt som heter utlandet, og vi gjør den norske vinproduksjon praktisk talt umulig. Her er en mengde forskjellige råstoffer som kan brukes til utmerket fin vin. Vi kan lage de herligste sorter vin i Norge; men vi får bare ikke lov, for av høflighet mot utlandet skal utlandet ha monopol på å handle med vin her i dette land.

Hambro (komiteens formann): Jeg tror ikke at komiteen egentlig finner noen opfordring til å forlenge den noe akademiske debatt som her har vært ført om ting som meget snart kommer til å stå på Stortingets ordinære dagsorden. Budgettinnstillingen om Norges deltagelse i Folkeforbundet foreligger, den vanlige innstilling om meddelelsen om Norges deltagelse vil foreligge så snart som selve meddelelsen kommer fra regjeringen; den er ennå ikke avgitt, formodentlig fordi man har ventet på visse opplysninger fra våre representanter ved nedrustningskonferansen.

Hvad forholdet til Frankrike angår, som særlig blev berørt ved hr. Jenssens interpellasjon, må jo Stortingets medlemmer huske på den ting, at det som skaper våre vanskeligheter i forhold til Frankrike, er at vi innfører og har innført varer til Frankrike for langt større summer enn vi innfører fra Frankrike, vi står derfor i forhold til Frankrike særlig sårbare, og derfor er tidspunktet særdeles lite heldig valgt til å gjøre noe fremstøt som i Frankrike vil oppfattes som siktende mot deres økonomiske interesser. For øvrig vil jo, som statsministeren nevnte, disse spørsmål komme under forhandlingene med Frankrike om en eventuell fornyelse av handelstraktaten.

Hr. Carl Olsen nevnte spørsmålet om sjøgrensen og spørsmålet om eventuelt å etablere en egen fiskerigrense. Selve spørsmålet om optrekning av basislinjer - det er jo det som foreligger for

Stortinget til komitebehandling - er ikke et prinsippsspørsmål. Prinsippene er allerede fastslått av Stortinget ved dets tidligere avgjørelser. Det som foreligger nu, er den praktiske anvendelse av prinsippene slik som det er kommet til uttrykk gjennom innstillingen fra

sjøgrensekommisjonen av 1926. Da komiteen mener at denne sak er av en meget stor praktisk betydning, har det vært vår tanke å få selve sakens almindelige del utredet for Stortingets medlemmer gjennom demonstrasjonene, også ved lysbillede, av gjeldende sjøgrensebestemmelser og grunnlinjer også i visse andre land, og særlig i England, ikke minst for å gjøre klart for Stortingets medlemmer at de grunnlinjer som England opererer med på sin egen kyst, er av betydelig større lengde enn de lengste grunnlinjer som noen har forestillet sig å operere med på den norske kyst. Jeg skal ikke gå inn på detaljene, for dem kommer vi tilbake til. Det vil for komiteen være om å gjøre å få avgitt innstillingen om denne stortingsmeddelelse så hurtig som mulig. Jeg vil bare ha sagt at det spørsmål som har vært berørt av stats- og utenriksministeren både for åpne dører og i hans redegjørelse, om en eventuell beskyttelse av banker som ligger utenfor territorialgrensen, er et spørsmål som har en meget betydelig praktisk interesse og en rent internasjonal interesse! Og det er neppe tvil om at det vil være nødvendig, ikke bare av hensyn til vår egen fiskerbefolkning, men til fiskebestandens bevarelse for Europa, at der kommer forhandlinger istand om en fredning av gydebankene. Slike forhandlinger har jo vært oppe for Nordsjøens vedkommende allerede før verdenskrigen, og der var mellom Nordsjøkonvensjonens makter truffet en foreløbig avtale om fredning av gydefelter for flyndre i Nordsjøen dengang, så spørsmålet er ikke ukjent. Men det vil neppe være tilrådelig ut fra noen betraktninger å koble det spørsmål sammen med spørsmålet om optrekning av grenselinjer langs vår egen kyst. Det er to helt forskjellige spørsmål. Grenselinjene er et nasjonalt spørsmål som vedrører Norges suverenitetsutøvelse, og spørsmålet om en beskyttelse av de havområder hvor gydningen foregår, er et internasjonalt spørsmål som må tas op på en annen måte og i en annen form. Spørsmålet har den aller største interesse, og jeg er sikker på at fra komiteens side vil der bli ydet all mulig medvirkning til å få dette spørsmål bragt frem, og det er alene for dette spørsmål at man står overfor eventuelle forhandlinger.

Hvad vår egen grense angår, står man der overfor en kunngjørelse, en kunngjørelse som ganske sikkert blir bydende nødvendig på grunn av det stigende antall trålere, og den usikkerhet som gjør sig gjeldende hos de norske myndigheter når de skal felle sine dommer. Den dom som blev felt ved herredsretten oppe i Harstad, skadet i meget høi grad. Jeg sier ikke dette som noen kritikk av dommen i og for sig, men alene til konstatering av et faktum. I den engelske Fishing News er trykt om igjen og om igjen, at de norske myndigheter ikke selv er klar over hvad der er gjeldende norsk sjøgrense, og da kan heller ikke de norske statsmyndigheter med noe synderlig skinn av rett dømme engelske fiskere til store mulker, fordi de overskrider grunnlinjer som er så usikre i bestemmelsen; og der er megen rett i det, og derfor haster det med å få disse ting gjort. Imidlertid er der også i England - jeg nevner dette nu fordi jeg tror det har interesse for fiskerirepresentantene - eller særlig i Skottland, en meget sterk bevegelse oppe til et skarpere vern mot trålfiske. Trålfiske er jo helt forbudt i skotske

territorialfarvann, og der er fremlagt for Parlamentet en lov om en meget vesentlig skjerpelse av straffen for enhver overskridelse av reglene om beskyttelse mot trål i skotske farvann. Der har vært holdt masse møte av fiskere i Hull og Grimsby til protest mot brutaliteten i det lovforslag som er fremlagt for Parlamentet. Det har passert Underhuset første gang uten å vekke noen meget stor motsigelse. Hvorvidt det vil passere ved annen og tredje gangs lesning, er det ennå for tidlig å ha en mening om. At det vil styrke oss hvis disse bestemmelser blir vedtatt, er neppe tvilsomt. Det fremheves også, særlig i de resolusjoner som er vedtatt av trålfiskere og tråleiere i Hull og Grimsby, at det lovforslag, om det blir vedtatt, vil gi Norge et meget farlig våben i hende mot de engelske fiskere. Det fastsettes nemlig gjennom dette lovforslag, at trålernes eiere skal være økonomisk ansvarlige for ethvert misbruk av trål som mannskap eller skipper gjør sig skyldig i, og at eierens ansvar skal gjelde i 3 år, således at om man ikke får fatt i den tråler som har fisket op redskaper for skotske garnfiskere eller linefiskere, vil man allikevel kunne straffe eieren og gjøre ham økonomisk ansvarlig. De har vært meget bange for at Norge skulde forsøke noe tilsvarende gjort gjeldende. - Det er en faktisk opplysning, som jeg trodde kunde interessere en del av tingets medlemmer på det nuværende tidspunkt. For øvrig vil man komme tilbake til disse spørsmål når innstillingen fra utenrikskomiteen foreligger til behandling, men jeg vil ha nevnt her, at det har vært et ønske i utenriks- og konstitusjonskomiteen at den ved behandlingen av denne sak, som det skjedde ved behandlingen i 1926, skulde bli forsterket med 2 medlemmer av sjøfarts- og fiskerikomiteen opnevnt av denne. På komiteens vegne vil jeg foreslå dette for at beslutning kan bli fattet i dette møte idag, og sjøfarts- og fiskerikomiteen så kan opnevne sine to medlemmer til forsterkning. - Den hele sak behandles for lukkede dører. Det er en hemmelig meddelelse som er sendt oss, og vi har funnet det riktig nu, som det var riktig i 1926, fordi det er så store spørsmål for fiskeriene, som berøres. De divergenser som foreligger mellom flertall og mindretall i sjøgrensekommisjonen, er kanskje ikke av stor praktisk betydning, men hele spørsmålet er av en så brennende interesse på kysten, at vi har funnet det å være naturlig å be om å bli forsterket med to medlemmer ved denne saks behandling.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Lykke: Jeg skal frafalle ordet. Jeg hadde bedt om ordet for å imøtegå hr. Anton Jenssen, men vi får senere anledning til det, og jeg skal da ikke opta tingets tid nu.

Anton Jenssen: Jeg har opnådd to ting ved statsministerens uttalelser: Først og fremst å få bragt på det rene at det store spørsmål om vinskjenkingens monopolisering - som jeg gjentar er et folkekrav med overveldende flertall i vårt folk - står foreløpig fast. Det er forståelsen og fortolkningen av våre traktatforhold og innrømmelsen heri til vinlandene som gjør at dette står i stampe. Og vinlandene er foreløpig tilgodesett, mens vi egentlig står i stampe på dette punkt for tiden. Dernæst forstod jeg statsministeren slik med hensyn til de forhandlinger som pågår, at der er forlangt at der ikke skal skje noen forandring i

eksisterende forhold så lenge forhandlingene pågår. Jeg forstod det videre sådan, at hvis forhandlingene fører dithen at man står overfor enten å måtte gjøre innrømmelser eller foreta forandringer eller gi løfter som hindrer oss i å følge norsk lov idag, eller å følge den linje som våre traktater idag gir oss anledning til, da vil saken bli forelagt enten Stortinget eller, i tilfelle Stortinget ikke er samlet, Stortingets organ. Med andre ord forstår jeg det slik at det ikke bare er sådan - som statsministeren sa - at der ikke vil bli gitt noe løfte som hindrer vår "indre frihet i størst mulig utstrekning", men at det vil ikke bli foretatt noe som gjør noen innskrenkning i vår lovlige adgang idag. Da er ialfall det fastslått.

Til slutt vil jeg få lov å uttale min glede over de uttalelser som falt fra statsministeren angående vinagentene. Jeg går ut fra, at hvis det fører til at handelstraktaten med Frankrike blir opsagt og der blir nye forhandlinger, vil man nettop i de forhandlinger følge den linje at man tar hensyn til folkemeningen her i landet med hensyn til å fjerne alle privatøkonomiske interesser fra rusdrikke trafikken, derunder også spørsmålet om vinagentene. Jeg går videre ut fra at man også vil ta sikte på at det ikke senere skal kunne sies, når der reises krav f.eks. om landdistriktenes adgang til å delta i folkeavstemningen om brennevinshandelen, at det strider mot traktatene!

Komiteen hadde innstillet:

"Utenriksministerens redegjørelse i Stortinget av 2 februar 1934 vedlegges protokollen."

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil dernæst foreslå: De fattede beslutninger om tollforhøielse blir å effektuere og offentliggjøre på vanlig måte.

Lykke: For å undgå misforståelse bør kanskje presidenten meddele Stortinget hvad han mener med "på vanlig måte."

Presidenten: Det er at finansdepartementet ved kongelig resolusjon offentliggjør og effektuerer de forhøielser som er foretatt. Det er den vanlige måte som der er gått frem på.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Dernæst har hr. Hambro fremsatt følgende forslag: "Ved behandlingen av kgl. meddelelse om fastsettelse av grunnlinjer for Norges sjøterritorium blir utenriks- og konstitusjonskomiteen å forsterke med 2 medlemmer av sjøfarts- og fiskerikomiteen opnevnt av denne."

Votering:

Hambros forslag bifaltes enstemmig.

Referat:

Kgl. meddelelse angående spørsmålet om Hannevigsakens innbringelse for den faste domstol i Haag eller for en internasjonal forliksnevnd.

Enst.: Sendes utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Lykke: Spørsmålet om å offentliggjøre noen del av debatten er ikke reist. Det er selvsagt at debatten om tollsaken ikke offentliggjøres.

Presidenten: Presidenten vilde nettop tilføie at presidenten er av den opfatning av der ikke bør offentliggjøres noen ting fra dette møte ut over det som er vedtatt i presidentens forslag. Der kan selvfølgelig sendes pressen en meddelelse som kort og godt går ut på at der blev holdt et hemmelig møte, hvor forskjellige tollspørsmål samt utenriksministerens redegjørelse om de utenrikske spørsmål blev behandlet. Hvis ingen har noen innvending å gjøre mot det, ansees det som enstemmig vedtatt.

Protokollen for det hemmelige møte referertes og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hevet kl. 21.45.